



Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16, p. 361-386

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11710>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

27 MAYIS 1960 ASKERİ DARBESİ VE KIBRIS TÜRK MÜCADELESİNE YANSIMALARI

Ulvi KESER – Münevver KATA***

ÖZET

27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye’de ortaya çıkan askeri darbe şüphesiz Adnan Menderes başkanlığında Demokrat Parti tarafından kurulan ve ülkeyi 1950-1960 sürecinde 10 yıl boyunca yöneten hükümetin devrilmesinin ötesinde farklı alamlar da taşır. Bu askeri darbenin pek bilinmeyen, bugüne kadar konuyla ilgili çevreler dışında pek tartışılmayan son derece önemli olumsuz etkisi ise maalesef Kıbrıs adasında yaşanmıştır. 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren Kıbrıs adasını kan gölüne çeviren ve Yunanistan destekli olarak Atina’da kurulan EOKA terör örgütünün önce İngiliz yönetimine, ardından kendine yardım ve yataklık etmeyen Rumlara ve son olarak da adayı Enosis çerçevesinde Yunanistan’a bağlamak için Kıbrıslı Türklere yönelmesi Kıbrıslı Türklerin can, mal ve namus güvenliklerinin ortadan kalkmasına neden olur. 15 Kasım 1957’ye kadar bir takım yerel v amatör organizasyonlar olmasına rağmen anılan tarihte kurulan Türk Mukavemet Teşkilatı 1 Ağustos 1958 tarihinden itibaren Türkiye’nin desteğini alır ve komuta kademesi, askeri altyapı, lojistik destek ve eğitim bağlamında TMT de EOKA karşısında Kıbrıslı Türklerin haklarını savunmaya başlar. Türkiye’de yaşanan darbenin ardından Menderes’in özel ordusu olarak nitelendirilecek olan TMT’ye her türlü destek kesilir, askeri malzeme gelmez ve durum anlaşıncaya kadar her türlü faaliyet durma noktasına gelir. Bunun sonucunda 21 Aralık 1963 tarihinde Akritas Planı bağlamında bütün Kıbrıslı Türkleri ortadan kaldırmaya yönelik Rum saldırıları başlar. Bu çalışma bu süreçte neler yaşandığını ve darbeden Kıbrıslı Türklerin nasıl etkilendiğini ortaya koymak üzere hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Menderes, TMT, Gestapo, Kıbrıs, EOKA, 27 Mayıs

* Prof. Doç. Dr. Kıbrıs Amerikan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı, El-mek: ulvi.keser@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Girne Amerikan Üniversitesi, El-mek: munevverkata@gau.edu.tr

27 MAY MILITARY COUP AND THE REFLECTIONS UPON TURKISH CYPRIOTS' STRUGGLE

ABSTRACT

The military coup that has happened in Turkey on May 27, 1960 has naturally different meanings apart from the collapse of Democrat Party government led by the President Adnan Menderes for ten years. The unknown and discussed negative aspects, only known by a small group, of the above-mentioned coup has got experienced unfortunately in Cyprus. The fact that the EOKA terrorist organization founded in Athens, and backed by Greece made assaults against the British authority, then the Greek Cypriots who haven't helped the EOKA, and finally against the Turkish Cypriots so as to make the island Hellenize in the light of Enosis utopia reasons the Turkish Cypriots to lose the security of the property, life, and the decency. Despite the fact that Turkish Cypriots have established some local and amateur organizations against the EOKA before November 15, 1957, the professional and effective on all the island to be, Turkish Resistance Organization (TMT) gets established, and backed by Turkey in the light of logistics, command staff, infrastructure, and military training so as to defend Turkish Cypriots' rights against the EOKA. Subsequent to the coup in Turkey, TMT is named to be Menderes' Private Army, and all the military assistance for TMT stops, and finally all the military activities comes to the end till everything is all clear. As a result, Greek Cypriot attacks start on December 21, 1963 in the frame of Akritas Plan to kill all the Turkish Cypriots living on the island. This scientific study will focus on how Turkish Cypriots get affected negatively after 1960 due to the coup occurred in Turkey.

STRUCTURED ABSTRACT

The military coup that has happened in Turkey on May 27, 1960 has naturally different meanings apart from the collapse of Democrat Party government led by the President Adnan Menderes for ten years. The unknown and discussed negative aspects, only known by a small group, of the above-mentioned coup has got experienced unfortunately in Cyprus. The fact that the EOKA terrorist organization founded in Athens, led by the former Greek officer, Cyprus born Georges Grivas, and backed by Greece made assaults against the British authority in Cyprus, then the Greek Cypriots who haven't helped the EOKA, and finally against the Turkish Cypriots considered to be the obstacle before Enosis utopia so as to make the island Hellenize in the light of Enosis dream reasons the Turkish Cypriots to lose the security of the property, life, and the decency. Then more than 100 Turkish villages are evacuated and the Turkish Cypriots start leaving their hometown, and take refuge under the tents. Despite the fact that Turkish Cypriots have established some local and amateur organizations such as 9 Eylül, Volkan, Karaçete, etc against the EOKA terrorist organization before November 15, 1957, the professional and effective on all the island to be, Turkish Resistance Organization (TMT) gets established, and backed by Turkey in the light of logistics, command staff, infrastructure, and military training so as to defend

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

Turkish Cypriots' rights against the EOKA after August 1, 1958. Then Turkey has deployed experienced officers who have participated in Korea War to Cyprus, supplied logistics materials, and started training the Turkish Cypriots both in Cyprus and Turkey. TMT commanded by Turkish high-rank officers has had headquarters and the sub-branches all over the island such as Famagusta, Limassol, Paphos, Larnaca, and surely in Nicosia. The main and strict rule of the organization is the secrecy due to the oath the TMT members have made within the network of TMT. Actually this is the main reason for TMT activities to be successful and, even years later, to be so unknown. Subsequent to the coup in Turkey, TMT is named unfortunately to be Menderes' Private Army in Turkey since the military authority can't understand and know what is happening in Cyprus, has a great suspicion, and all the military assistance for TMT stops, and finally all the military activities comes to the end till everything is all clear. Then the military training camps located in the villages such as Yağmurlan in Cyprus, Zir Valley nearby Ankara, and the last one in Sıçan Adası in Antalya all come to the end with no action. The transfers of the TMT members to Turkey for the military training cut down, the deployment of the well-experienced military personnel to command and control TMT HQ in Cyprus finishes, the personnel in Cyprus are called back to Turkey with passive posts, and the morale-motivation naturally decrease. The military government in power can't understand TMT activities in Cyprus, and thus all the military trainings, personnel transfers, deployment of the weapons, etc. all cut down in addition to the morale of the TMT members on the island. Turkish Cypriots are at dilemma not knowing what to do with no training, no exercise, no intelligence, no patrolling etc. Due to the insufficiency of the intelligence reports, counter-intelligence comes to the surface in the other side of the medal and the gunmen of EOKA terrorist organization finds the suitable time to attack and to kill all the Turkish Cypriots on the island. As a result, Greek Cypriot attacks start on December 21, 1963 in the frame of Akritas Plan to kill all the Turkish Cypriots living on the island. This scientific study will focus on how Turkish Cypriots get affected negatively after 1960 due to the coup occurred in Turkey.

Keywords: Menderes, TMT, Gestapo, Cyprus, EOKA, 27 May

Giriş

14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle başlayan ve 10 yıl 13 gün devam eden DP iktidarı şüphesiz uluslararası sorunlar yanında ülke sorunlarıyla da bunalmış durumdadır. Bu dönemde atılan bazı yanlış adımlar ve iktidar sahiplerinin zamanında uzlaşma ve hoşgörü mekanizmalarını işletememesi ülkeyi yeni bir kargaşa ortamına sürükler ve 27 Mayıs 1960 günü Türk Silahlı Kuvvetleri ülke yönetimine el koyar. 27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye'de yeni bir dönemin başlaması ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin idareye el koymasının ardından Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) için de sıkıntılı bir süreç başlar. 1 Ağustos 1958 tarihinden itibaren Türkiye tarafından resmen desteklenmeye başlanan, yeniden organize edilen, komuta kademesi Kora Herbi'nde yeraltı harbi/gerilla harbi konusunda tecrübeli askeri personel tarafından desteklenen (Yamak, 2006; 243) ve Yunanistan destekli olarak 1953 yılında Atina'da kurdurulup 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren adayı kan gölüne çeviren EOKA karşısında Kıbrıs Türklerinin haklarını savunan TMT faaliyetleri konusunda bilgisi olmayan bu yeni dönemin yetkilileri TMT organizasyonunu ilk etapta 'Menderes'in Kıbrıs adasındaki silahlı gücü' olarak değerlendirir. Hemen ardından TMT

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

faaliyetleri konusunda bilgi toplanmaya başlandıktan sonra da TMT son derece haksız bir suçlamayla karşılaşır ve ‘Gestapo’ olarak nitelendirilir.

Bu durum TMT faaliyetlerinin bir anda zan altına alınması, tereddütle yaklaşılması, zamanla faaliyetlerinin durdurulması gibi sonuçları da ortaya çıkartır. Ne olacağı konusunda Ankara merkezde hiç kimse bir şey bilmezken Kıbrıs’taki TMT Bayraktarlığı da endişeli bir bekleme sürecine girmiştir. 27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye’de yeni bir dönemin başlaması ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nin idareye el koymasının ardından TMT için de sıkıntılı bir süreç başlar. TMT faaliyetleri konusunda bilgisi olmayan bu yeni dönemin yetkilileri TMT organizasyonunu ilk etapta “Menderes’in Kıbrıs adasındaki silahlı gücü olarak değerlendirir. TMT faaliyetleri konusunda bilgi toplanmaya başlandıktan sonra TMT son derece haksız bir suçlamayla karşılaşır ve ‘Gestapo’ olarak nitelendirilir. Dönemin ilk günlerinin olağan karşılanabilecek toz dumanı içerisinde yapılan bu yakışıksız nitelemeler ve suçlamalar sonrasında Seferberlik Tetkik Kurulu (STK) Başkanlığı görevini yaklaşık 7 yıldan bu yana yapmakta olan Daniş Karabelen de bu görevinden alınır (Özcan Karabelen Atamert, kişisel görüşme, 15 Kasım 2014). Böylece TMT, 27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye’de ortaya çıkan yeni durumdan en çok etkilenen kuruluşların başında gelir; (Rauf R. Denктаş, kişisel görüşme, 8 Temmuz 2003).

“...27 Mayıs olduğu gece Rıza Vuruşkan bana telefon etti. Bana ‘Türkiye’de ihtilal olmuştur. Dr. Küçük, Menderes’i çok sever. Aksi bir şey söylemesin. Bu artık askerin el attığı bir olaydır. Gel birlikte Dr. Küçük’e gidelim.’ dedi. Dr. Küçük’e gidip uyandırdık. Kendisine durumu anlattık. Tabii çok üzüldü. Ben de çok üzüldüm. Kıbrıs’a muazzam yardım eden Menderes-Zorlu ikilisi ortadan kaldırılıyordu. Bilahare sağda solda Kıbrıs’a gönderilmek üzere depolanmış silahlar bulunmaya başladı. Bunlar halkı silahlandırmak üzere toplanan silahlardır diye kullanılmak istendi mahkemede aleyhlerine. Biz Dr. Küçükle beraber bunların Kıbrıs’a gönderilmek üzere hazırlanan silahlar olduğunu duyurduk ama TMT derhal kaka oldu. Menderes’in silahşorları anlamına gelen bir şey üzerine ve buraya gelen ihtilal büyükelçisi Dırvana, TMT’nin adını bile duymak istemez durumdaydı. Bir gün bize gelip dedi ki ‘Yorgacis, Yunanistan ve Türkiye’den polis getirip silahları toplamak istiyor. Ne dersiniz?’ Ben de ‘Efendim, Yorgacis EOKA’nın silahlarının nerede olduğunu bilen adam. Ben de TMT’nin silahlarının nerede olduğunu bilen adamım. Eğer böyle bir şey yapacaksanız ben bu silahları size Atatürk Meydanı’nda yığarım ve teslim ederim. Türkiye’nin silahlarıdır bunlar, mukavemet silahlarıdır. Tedhiş silahı değildir.’ dedim ve onu da öyle gönderdik...”

27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye’de yeni bir dönemin başlamasıyla beraber bundan istifade etmenin yollarını arayanlardan birisi de Makarios olur. Makarios hemen ardından daha önce yapılmış olan anlaşmaları tanımayacağı şeklinde açıklamalarda bulunur; (Erim, 1975: 172).

“...Derhal (Cemal) Gürsel Paşa’ya Dr. Küçük’le müştereken bir telgraf çekerek ‘Kıbrıs meselesinde kati bir şey söylemesini rica ettik.’ Makarios’un bu durumdan istifadeye kalkmak üzere olduğuna dikkati çektik. Birkaç gün sonra yapılan hükümet açıklamasında, ihtilal hükümeti ‘anlaşmaları tanıdığını ve bunların tatbikinde ısrar edeceğini’ açıkladı. Bir an için Kıbrıs üzerinde toplanmaya başlayan bulutlar dağılıverdi...”

Türkiye’den taşların yerinden oynaması Kıbrıs adasında neredeyse depreme yol açar ve TMT faaliyetleri durma noktasına gelirken TMT konusunda Türkiye’de yaşanan belirsizlik ve bilgisizlik Şemsi Kazım’ın da ifade ettiği üzere ikilemlere de neden olur; (Tümerkan, 2013)

“...O dönemde hiç kimsenin bilmediği hadiseler de var. Hepimizi Büyükelçiliğe toplayıp duvara da bir fotoğraf yapıştırdılar. O fotoğrafta Menderes yargı önünde görünüyordu. Bize ‘İşte sizin sonunuz da böyle olacak.’ dediler. Denктаş o dönemde Dışişleri Bakanı’na bir yazı yazmıştı. Buna da çok kızdılar. Denктаş yazısında ‘Her şey 1960 Anayasası’na göre yapıldı ve devam ediyor.

Ama Makarios her ikide bir ‘Bu bizim sıçrama tahtamızdır.’ diyor. Acaba bizim devletimizin bir politikası var mı?’ diye sordu. Lider bir insanın bunu sormaya hakkı yok mu? Hakkı var. Bunu yazdı ve sordu. ‘1963 Cumhuriyetine devam edelim mi?’ diye soruyor. Bunu da gazete satan Hazım Remzi’ye verdi. Ondan sonra bir gün Denktaş Bey’e sordular ‘Bu fikirde olan hangi milletvekilleri var?’ diye. ‘Şemsi Kazım, Halit Kazım, Hazım Remzi, Burhan Nalbantoğlu, Orhan Müderrisoğlu falan.’ deyince bizi çağırdılar ve fotoğrafın önünde bize mesaj verdiler...”

İdam sehpasına giderken ‘Bu memleket için hiçbir şey yapmadıysa Kıbrıs için yaptım.’ diyen ve hakikaten Kıbrıs davası konusunda Kıbrıs Türklerine ve TMT’ye inanılmaz bir destek veren, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu da, dönemin Başbakanı Adnan Menderes de altına imza attıkları Londra ve Zürih anlaşmaları sonrasında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’ni ve adaya çıkan Türk askerlerini görme şansı bulamazlar. Gerek Rauf Denktaş tarafından gerekse Dr. Fazıl Küçük tarafından Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan’ın idam edilmemeleri konusunda Cemal Gürsel’e dört ayrı ve gizli mesaj iletilmesine rağmen idamlar durdurulamaz. Türkiye’de Milli Birlik Komitesi tarafından idareye el konulması sonrasında Kıbrıs konusunda kafalarda tereddütler oluşmaya başlamıştır. Oysa 1955 sonrasında Zorlu’nun Kıbrıs’la ilgilenmesi EOKA’nın da tepkisini çeker ve adı Nikos Sampson tarafından öldürülecekler listesinin en üstüne yazılır; (Aksoy, 2003)

“...Sonra ne oldu? Türkler ihtilal yaptı ve Başbakan ile Dışişleri Bakanı’nı vatana ihanet suçuyla astılar. O zaman biz Kıbrıs’ta şampanya patlattık. Hiç zahmet etmeyip bize verselerdi EOKA olarak ne güzel asardık. Hele o Dışişleri Bakanı’nda hevesim kaldı...”

Adada 16 Ağustos 1960’da kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin temelini oluşturan Londra ve Zürih anlaşmaları sonrasında Türkiye’nin garantör devlet olarak 650 kişilik bir askeri gücünün bulunmasının yeterli olacağı ve böylece TMT gibi bir organizasyona ihtiyaç kalmadığı düşüncesiyle TMT’nin misyonunun farklı ve özel olması nedeniyle görevine devam etmesi gerektiği düşüncesi ön plana çıkar. Bunun sonucunda TMT’ye yönelik eğitimler askıya alınır. TMT’nin Kıbrıs ve Türkiye’de görev yapan beyin takımı geri plana ve kızak görevlere çekilir (Petek Beyi Necmi Gençay, kişisel görüşme, 27 Temmuz 2005). Kıbrıs’ta toprağa gömülü halde bekletilen silah ve cephane kontrol ve bakımları yapılamadığından çürümeye ve paslanmaya başlamıştır (Macit Aydınova, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2003). Türkiye’de Ankara Zir Vadisi ve Antalya Kemer yakınlarındaki Sıçan Adası (Erdoğan Balcılar, kişisel görüşme, 15 Temmuz 2003) civarındaki eğitim kampları da 27 Mayıs 1960’ın ardından faaliyetlerine uzun süre ara vermek ve kapanmak zorunda kalacaktır (Fuat Veziroğlu, kişisel görüşme, 16 Kasım 2003). Bu konudaki tek istisnai durum 19 Mayıs 1960 tarihinde Antalya’daki kampa eğitime gelen 30 kişilik Kıbrıslı Türk grubun 40 gün eğitim sonrasında adaya dönmeleridir (Mehmet Türker, kişisel görüşme, 15 Mart 2017). Lojistik ve ikmal faaliyetlerinin dondurulması ve TMT’ye tereddütlü yaklaşılması sonrasında adada TMT gerilemeye başlarken tansiyon yükselir, gerilim artar ve huzursuzluklar baş gösterir. Örneğin 16 Ağustos 1958 tarihinden başlayarak 1 Ocak 1959 tarihine kadar Erenköylü Bereketçilerce toplam 9 silah sevkiyatında¹ Vehbi Mahmutoglu 6, Asaf Elmaz 4, Lütfü Celil 2, Himmet Rıdvan 2, Cevdet Remzi 5, Nevzat Nasır, Feridun Hamza, Bahaettin Sabri, Hüseyin Hikmet ve Ahmet Cemal 1’er defa bulunmuşlardır (Mengüç, 2005: 56-57). Fadıl Elmasoğlu ise Erenköylü Bereketçilerin 20 Temmuz 1958-27 Mayıs 1960 sürecinde Türkiye’den toplam 28 sefer silah getirdiklerini, bunlardan 20 seferin Erenköy ve 8 seferin de Yeşilırmak bölgesine yapıldığını belirtmektedir; (Elmasoğlu, 2014: 65) ancak 27 Mayıs 1960 sonrasında silah sevkiyatı bıçakla kesilir gibi kesilmiş ve adaya malzeme

¹ Bu 9 seferde toplam 270 tabanca, 267 makineli tabanca, 6 adet Bren hafif makineli tüfek, 6 adet piyade tüfeği, 350 savunma bombası, 20 adet 2.5 librelik plastik tahrip kalıbı, 15. 100 tabanca fişegi, 25.600 makineli tabanca fişegi, 3000 hafif makineli tüfek fişegi ve 1 adet telsiz cihazı Kıbrıs’a nakledilir. 30 Temmuz 1959 tarihine kadar bu sayıya Elmas teknesinin de devreye girmesiyle 600 tabanca, 688 makineli tabanca, 90 hafif makineli tüfek, 2991 piyade tüfeği, 6450 savunma bombası, 28.400 mermi, 108.800 makineli tabanca mermisi, 34 plastik tahrip kalıbı daha eklenir.

gönderilmemiştir. Kıbrıs'taki kamplarda sürdürülen eğitimlerin sonlanması, Türkiye'ye eğitime gidilememesi, adadaki TMT üst yönetiminin birer birer kızağa alınması, emekliye sevk edilmesi veya pasif görevlere atanması Kıbrıslı Türkleri moral ve motivasyon anlamında da ciddi anlamda darbeleyecektir.

O güne kadar yaklaşık 5.000 Kıbrıslı Türk'ü mukavemet konusunda bilgilendiren ve eğiten TMT, Türkiye'de oluşan yeni dönemle beraber birçok asılsız iddia sonrasında çalışmalarını sağlıklı olarak devam ettiremez ve faaliyetler ister istemez sekteye uğrar; (İsmail Tansu, kişisel görüşme, 23 Kasım 2002)

“Türkiye’de askeri darbenin yapıldığı 27 Mayıs 1960 tarihine gelindiğinde bizim kadromuz hükümetimizin verdiği TMT ile ilgili gizli görevi planladığımız gibi yürütmekteydi. Büyük bir mesafe almıştık. TMT örgütü kurulmuş, 5000 kadar mücahit eğitimden geçirilmiş, örgüte yeteri kadar silah gönderilmişti. Söz verdiğimiz gibi, TMT'nin mevcudiyetinden İngiliz yönetiminin, Rumların, Yunanistan'ın, Türk ve dünya kamuoyu ve basınının haberi olmamıştı. Böyle olmakla beraber bizim Ankara’da TMT Genel Karargâhı’ndaki görevimiz bitmemişti. Bütün hız ve heyecanımızla TMT’yi çok daha kuvvetli hale getirmek için çabalarımızı sürdürecektik. Hedefimiz daha önce de belirtildiği üzere adada 15.000 kişilik hazır bir kuvvet oluşturmaktı.

Darbecilerin istihbaratına göre başta Daniş Karabelen Paşa olmak üzere hepimize ‘Demokrat Parti hükümetinin adamları, Adnan Menderes’in Gestaposu’ adını yakıştırmışlardı. İlk etapta ne olup bittiğini anlamaya çalışırken Kıbrıs’ta böyle bir teşkilatın mevcudiyeti ve adaya silah gönderilmiş olması darbeyi gerçekleştirenleri ürkütmüştü. Dairemizdeki subayların tümünü tutuklamayı planlamışlardı. Menderes’in Gestaposu propagandası yapıyorlardı. Hatta ‘Bu dairenin bütün subaylarını tevkif edeceğiz.’ demişler. Bu aptalca ve adi dedikodudan darbenin ilk gününde haberdar olur olmaz hemen koşmuş, ihtilal komitesi içinde bulunan 4 arkadaşım ile temas kurmaya çalışmış, bunlardan Kur. Alb. Osman Köksal, Kur. Alb. Alparslan Türkeş’le görüşerek dairemizin asli görevi ile Kıbrıs’la ilgili gizli faaliyetlerimizi açıklayarak gerekli izahatlarda bulunmuştum. Osman Köksal, Kore’den arkadaşım idi.

Alparslan Türkeş ise KHO’da bizden 1 sınıf öndeydi. Bu izahatımdan sonra hayretler içinde boynuma sarılıp ‘Sağ ol. Bizi büyük bir hata ile skandaldan kurtardın.’ demişlerdi. Hatta Türkeş, ‘Kıbrıs faaliyetlerimiz için ne istekleriniz varsa bildir, derhal yerine getireceğiz.’ demişti. Ben de isteklerimizi sunmuştum. Fakat bu girişimimde dairemizin gerçekten değerli başkanı Daniş Karabelen Paşa’nın görevden alınmasını önleyememiştim. Çünkü kendisi DP milletvekili Danyel Akbel’in kardeşi idi.”

Bayraktar Ali Rıza Vuruşkan’ın Adadan Ayrılması

Bnb. İsmail Tansu’nun kendisine gerekli açıklamalarda bulunması sonrasında Alb. Alparslan Türkeş de “Emret. Ne istiyorsun benden.” (İsmail Tansu, kişisel görüşme, 23 Kasım 2002) cevabını verir. Yeni dönemle beraber ortaya çıkan durumun TMT’yi fazla etkilememesi için gerek Türkiye’de ve gerekse Kıbrıs’ta TMT ileri gelenleri yoğun bir faaliyetin içine girerler; (Samioğlu, 1996). Bu arada Genelkurmay Başkanlığı içerisinde sadece STK Başkanlığı ve “Bilmesi gereken kadar” prensibine uygun olarak devletin en üst düzey bürokratları tarafından bilinen TMT ile ilgili faaliyetlerde yardım ve desteği görülen Bakanlıklar ve Genelkurmay Başkanlığı ile ilişkilerin aynı şekilde devam ettirilmesi talebi Lefkoşa/Kıbrıs doğumlu olan Kur. Alb. Alparslan Türkeş tarafından kabul edilir ve istenilenler yerine getirilir; (Örek, 1986).

“Türkiye’de 1960 ihtilal yönetimi, Kıbrıs’ta henüz ne olup bittiğinden habersizdi. Nitekim Kıbrıs’taki mevcut liderliğe ve özellikle Denктаş’a karşı olumsuz bir tavır içine girmişlerdi. İhtilalden sonra Ankara’ya gittik. Orada bize Alparslan Türkeş açıkça muhalefetini beyan etti ve

Türkeş, özel olarak Rauf Bey'i odasına çağırarak ona 'Yahu Denктаş Bey siz Kıbrıs'ta neler yapıyormuşsunuz da bizim haberimiz yok.' diye hesap sormuş. Aslında ihtilal sonrası yönetim TMT'nin oluşumuyla ilgili durumdan da habersizdi. Çünkü TMT çok gizli ve Özel Harp Dairesi bünyesinde kurulmuştu. Buna bağlı olarak da TMT için Kıbrıs'a yapılan silah sevkiyatı ve diğer işlemler dosyalarda incelendiği zaman başka kanallara gönderildiği görülüyor. Silahların Kıbrıs'a ve TMT'ye gönderildiği yolunda dosyalarda kayıt bulunmuyordu. Tabii ihtilal sonrası yönetimde Alparslan Türkeş de Başbakanlık Müsteşarı olduğu için bu konuları tepkiyle karşılıyor."

Görevden alınan STK Başkanı Daniş Karabelen'in yerine bu göreve atanan Emekli Kur. Alb. Faruk Ateşdağlı, Lübnan'da yurtdışı göreve başlayınca kadar fazla müdahaleci bir tavır takınmadan bu görevi üstlenir. Daniş Karabelen'in en büyük yardımcısı Bnb. İsmail Tansu da 2 Eylül 1960 tarihinde emekliliğini isteyerek görevden ayrılır ve yerine Kur. Bnb. Şaban Başsoy getirilir (İsmail Tansu, kişisel görüşme, 23 Kasım 2002). TMT'nin ilk Bayraktarı Alb. Rıza Vuruşkan da birkaç ay sonra Kıbrıs'tan geri çağırılır (Rauf R. Denктаş, kişisel görüşme, 8 Temmuz 2003). 27 Mayıs 1960 dönemine kadar bu görevini büyük bir başarı ve özveri içerisinde yapan Alb. Ali Rıza Vuruşkan'ın Türkiye'ye dönüşü ise tam bir hayal kırıklığı içerisinde olur. Yaptığı göreve uygun yeni bir görev beklerken bir kenara atıldığı ve unutulduğu yönündeki düşüncelerle kendisine haksızlık ve vefasızlık yapıldığı şeklinde bir hissiyat içerisindeydi (İsmail Tansu, kişisel görüşme, 23 Kasım 2002). Bu arada iki ayrı subayın anılarında Faruk Ateşdağlı şu sözlerle aktarılır; (Oğuz, 2007: 365)

"...1931 yılı KHO mezunu olup Kur. Alb. iken nasıl bir tartışmaya düşmüşse yaşadığı tartışma sonrasında emekliliğini isteyerek generallik sırasındayken hizmetten ayrılmış... Ateşdağlı ordu subayları arasında sevilen, sayılan bir kimseydi. Atatürk ve cumhuriyet tutkunuydu. Ordu subaylarından ondan genç olanlar, hatta bazı sivil kişiler kendisine 'Faruk Ağabey' diye hitap ederlerdi. Kurtuluş Savaşı gazilerinden Yarbay Atıf (Ateşdağlı)'ın oğluydu... 27 Mayıs harekâtından sonra Faruk Ağabey bir hafta kadar kayboldu. Sonra bakanlığa döndü. Beni de ziyarete geldi. STK denilen, sonradan adı Özel Harp Dairesi'ne çevrilen bir gizli örgütün başına getirilmiş..."

TMT faaliyetlerinin 27 Mayıs 1960 sonrasında sekteye uğramasına neden olan bu kişiyle ilgili olarak bir başka bakış açısı ise şu şekildedir; (Çelikoğlu, 2010: 127)

"...DP iktidarının muhalefetle kavgası daha da sertleşti. Bununla beraber bizim grubun da faaliyetleri arttı. Benim kaldığım Cebeci Milli Savunma Bakanlığı öğrenci yurdunda toplantı yaptık. Ayrıca Sezai Okan'ın taburunda toplandık. Bu toplantılarda hareket planının yapılması ve önemli hedeflerin saptanması için arkadaşlara görev verildi. Bu sırada Faruk Ateşdağlı, Talat Aydemir'le Elazığ'da kıta stajında bulunuyorlardı. Aydemir bana bir mektup yazarak Faruk Ateşdağlı'nın oradaki tümen komutanıyla anlaşamadığı için istifa ettiğini, kendisinin buna engel olamadığını, eğer başka bir kıtaya gönderilirse istifadan vazgeçebileceğini yazdı..."

Böylece TMT'nin Ankara ayağında beyin rolü oynayan ve 1 numaralı isim olarak nitelendirilebilecek Daniş Karabelen'in görevden alınması, ardından STK Lojistik Şube Müdürü olan ve TMT organizasyonunda 2 numaralı rolü üstlenen Bnb. İsmail Tansu'nun emekliye ayrılması ve son olarak da Alb. Rıza Vuruşkan'ın Kıbrıs'tan geri çekilmesi TMT faaliyetlerine moral-motivasyon, faaliyetlerin devamlılığı ve Kıbrıs'taki çalışmalar açısından ard arada üç darbe birden vurur. Alb. Rıza Vuruşkan'dan boşalan TMT'nin Bayraktarlık görevine ise doğaldır ki hiç de yabancı olamayan birisi geçecek ve 26 Eylül 1960 tarihinden itibaren Mustafa Kaya Dağlı kod adıyla görev yapan Şefik Karakurt adada Bayraktar olarak göreve başlayacaktır² (Rauf R. Denктаş, kişisel görüşme, 8 Temmuz 2003).

² Onun görevini tamamlamasının ardından ise bu göreve Larnaka Sancaktarı olarak görev yapacak olan Melih Bey kod isimli binbaşı getirilecektir.

Mağusa Sancağı'nda görevli Bnb. Şefik Karakurt'un kendi kurallarını uygulayarak bir hal çizmesi esasında Bayraktarlığı da, Bayraktar Rıza Vuruşkan'ı da son derece rahatsız etmektedir ve bu konuyla ilgili şikâyetlerini Bayraktar Vuruşkan en azından sözlü olarak Bnb. İsmail Tansu'ya da bildirmiştir; ancak kendi seçip götürdüğü bir personelin geriye çekilmesi yolunda bir teklifte bulunmayı askeri anlayışına ters kabul ettiğinden onun geri çekilmesine de sebep olmaz. İlginçtir ki 27 Mayıs 1960'ın hemen ardından söz konusu binbaşı ise Milli Birlik Komitesi içerisindeki yakın dostları vasıtasıyla Bayraktar Vuruşkan'ın görevden alınmasını ve önce Ankara'ya, oradan da Eğirdir Dağ ve Komando Okulu'na çekilmesine sebep olur (Yasemin Vuruşkan Mesci ve Ferizet Vuruşkan, kişisel görüşme, 24 Kasım 2002).

Ancak bu geçiş dönemi TMT askeri kanadında ve Ankara'da epeyi sıkıntılı geçecektir, (Rauf R. Denктаş, kişisel görüşme, 8 Temmuz 2003)

“Rıza Vuruşkan gitti ve yerine bu ikinci adam geldi. Nihayet şu kadar ay sonra o gitti ve 6 ay kadar bir boşluk var ortada ve Melih Bey lakabı altında bir Bnb. (geldi). İşte rutin işleri yürütüyor. Bir şey yaptığı yok ve hareketsiz bir dönem, tamamen hareketsiz bir dönem. Nihayet bana bir gün Genelkurmay'dan bir albay geldi ve ‘Denктаş Bey biz mecburduk ve kendi adamımızın raporlarına inanmak mecburiyetindeydik. Şimdi gelişmelere baktıkça, bakıyoruz siz tamamen haklıydınız. Rumların bir harekete geçeceğini biz de görüyoruz... Size çok yeni bir lider gönderiyoruz. Lütfen onunla da işbirliği yapın ve bir şey yapmadığımız için özür dileriz. ‘Özür dileyen bir şey yok. İnşallah zaman kazanmış oluruz. Kenan Coygun 6 ay sonra geldi.³ O gelir gelmez teşkilatın adamlarını alıp gözden geçirdi. Bazılarını ekarte etti, bazılarını karargâha aldı ve bu iş (Aralık 1963 olayları) patlak verdiğinde yeni gelmiş ve henüz her şeye hâkim olmayan bir lider olarak devralmış oldu ama zaman içinde her şeye hâkim oldu. Zaman geçtikçe de o askeri hâkimiyet sivil liderlikle ve büyükelçilikle TMT arasında ihtilaflara neden oldu. TMT'nin reaksiyon gösterelim dediği yerde büyükelçilik aman, sakın ha diye şeyler oluyor...”

Şefik Karakurt ilk etapta Kıbrıs'a Yb. Rıza Vuruşkan, Bnb. Necmettin Erce, Yzb. Mehmet Özden ve Yzb. Rahmi Ergün'den oluşan heyetle göreve giden beşinci kişidir. Görev kendisine verildikten sonra hazırlıklara başlayan Alb. Vuruşkan'a görevlendirilen personel için kendi tercih ettiği ve tanıdığı 2 kişiyi seçme yetkisi verilmiştir. Alb. Vuruşkan'ın tercih ettiği isimlerden birisi Kore'de de beraber çalıştığı ve orada kendi taburunda görev yapan Yzb. İbrahim Akıner'dir. Seçilen ikinci kimse Bnb. Şefik Karakurt'tur ve Alb. Vuruşkan bu askeri personeli şahsen tanımamakla beraber bir başka arkadaşının tavsiyesi üzerine bu göreve dâhil etmiştir. 27 Mayıs 1960 ihtilalinin yaklaştığı dönemde böyle bir teşkilatlanmada mutlak uyulması gereken bazı kurallar Bnb. Karakurt tarafından göz ardı edilir ve söz konusu kişi kendi inisiyatifi kullanarak kararlar vermeye başlar. (İsmail Tansu, kişisel görüşme, 23 Kasım 2002) Bu arada görev değişikliği sebebiyle Türkiye'ye dönen Alb. Rıza Vuruşkan, 4 Ekim 1960'da Denктаş'a bir veda mektubu sunar; (Akkurt, 1998: 138).

“...Tespit edildiği KİP Başkanlığı'ndan bildirilen Kıbrıs'ta kalma süremi ikmal ettiğim için görevimi Mustafa Kaya Dağlı'ya devretmiş bulunuyorum... Tanrı Kurt Baş Lideri olarak iki yıldan fazla bir süredir çalıştığım Kıbrıs'ta sevinçlerimin, acılarımın ve problemlerimin baş ortağı oldunuz. Daha doğrusu bunlar ikimizin malı idi. Hiçbir siyasi lider cemaatinin gizli teşkilatını sizin kadar anlayışla, inançla ve aşkla destekleyemezdi. Bu bakımdan size karşı sevginin ve takdirin çok ötesinde yer alan hislerle, minnetlerle doluyum. Şimdiye kadarki siyasi gelişmelere ve Cumhuriyetin doğuşuna rağmen Türk cemaatinin- eksilmek şöyle dursun bilakis artan- büyük bir tehlike karşısında bulunduğu inanmanız, bence Türk cemaatinin hayat ve istikbalinin en kuvvetli teminatıdır. Esasen

³ Kenan Coygun'un Rıza Vuruşkan sonrasında TMT'nin ikinci Bayraktarı olarak adaya gelişi 27 Mayıs 1960'ın ardından 2 yıl, 4 ay, 6 gün sonra Kemal Coşkun ismiyle 3 Ekim 1962 tarihinde gerçekleşir.

teşkilatımızı bu müspet düşünce ile desteklemeniz siyasetinize yüksek hakiki değerini kazandırmaktadır.

Adaya gelişimden önce gizli teşkilatın idaresini elinizde tutmuş bulunmanız dolayısıyla, çoğunluk, zamanıma ait bir kısım harekâtın da tertipçisi gibi göründünüz ve riske girdiniz. Bu unutulmaz fedakârlığınız üzerinde halefimin ve KİP Başkanlığı'nın dikkatlerini çekmiş bulunuyorum. Aynı durum dolayısıyla Türk cemaatinin baş ümidi olan sizi yeni düşmanlıklara maruz bırakmamak için hayati olmayan bazı planlarımın tatbikini tehir ettiğimi de söylemek yerinde olur. Özel maksatlarımız için alınan deniz motoru yüzünden adı ithamlara maruz kalmakta olduğunuzu kaydetmeden geçemeyeceğim. Tanrının yardımıyla Türk cemaati elbette her şeyin açıklanabileceği aydınlık günlere kavuşacaktır. Bu vesile ile zamanıma ait olarak canınızı sıkacak ve size karşı silah olarak kullanılabilecek bu gibi konularda gerekli açıklamaları yapmaya hazır olduğumu temin etmek isterim.

Aziz Denktaş, Türk cemaati hizmetinde üçüncü yılına basan hizmetim vesilesiyle sizi tanımak ve dostluğunuzu kazanmak hayatımın sayılı mazhariyetlerinden birini teşkil etmiştir. 1958 yılının sonbaharında Ankara Caddesi'nde ve 3 numarayı taşıyan evimde ilk ve mütevazı ikmalimizin ulaştığı haberini aldığımız geceyi ve gözlerinizi yaşartan coşkun sevincinizi elbette hatırlarsınız. İşte ben Denktaşlar için, aziz Türk cemaati için hep böyle sevinçler diliyor ve bizlere bu sevinçleri armağan etmek uğrunda Akdeniz'in derinliklerine gömülen Asaf Elmaz ve Hikmet Rıdvan'ın hatıralarını ve geride bıraktıklarını sizin vefakâr şahsiyetinizde Türk cemaatine emanet ediyorum. Sağ ol, yiğit silah arkadaşım.“

Alb. Vuruşkan'ın görevden alınması sonrasında yerine Bayraktarlık görevine atanan Mustafa Kaya Dağlı, gerek TMT içerisindeki faaliyetler ve gerekse Türkiye ile ilişkiler ve problemlerin halledilmesi konusunda arzu edilen başarıyı sağlayamaz; (Denktaş, 1994: 19).

“İhtilal nedeniyle TMT'nin kıymetli lideri Rıza Vuruşkan, yalan yanlış ihbar üzerine Menderesçi olarak bir günde Ankara'ya alınmış, onun yerine ihtilal hükümetindeki ilişkilerini Vuruşkan'ı Kıbrıs'tan aldirtmak için kullanan yeteneksiz bir yardımcısı görevlendirilmişti. TMT'nin bu yeni lideri Dırvana ile tam bir mutabakat halinde Türkiye'ye verdiği raporlarla Kıbrıs'ı süt liman göstermekte ve biz bozguncuları cezalandırmak için merkezden yetki istemekteydi. Alay Komutanı Turgut Sunalp olmasaydı halimiz cidden perişan olacaktı. Neticede bu lider merkeze alındı ve yerine az sonra başlayacak olan 1963 Rum saldırıları karşısında yıllarca mukavemetimizi ve müdafaamızı yönlendiren Alb. Kenan Coygün gönderildi. Ankara kaybedilen zaman ve yanlış değerlendirmeler için benden özür diliyordu; ‘Biz kendi adamımızın raporlarına göre hareket etmek zorundaydık. Gerçek durumu şimdi anladık. Size kıymetli bir arkadaşımızı gönderdik. İşbirliğinizi esirgemeyiniz.’ diyordu.”

Türkiye’de ortaya çıkan askeri idare döneminde kaçınılmaz olarak meydana gelen yönetim değişikliği sonrasında bundan her ne kadar TMT mensubu olanlar ne olup bittiğini tam manasıyla görüp kavrayamasalar ve her şeyin yolunda gittiğini düşünseler de (Ali Gülhan, kişisel görüşme, 27 Temmuz 2005) TMT'nin etkilenmemesi söz konusu değildir ve sonuç olarak TMT üst yönetimi görev değişikliği yapmak zorunda kalır; (Yılmaz Bora, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2003).

“...1963 öncesi silahlarımız yeterli değildi. 27 Mayıs devriminden sonra maalesef bir bocalama dönemi geçirdik. Bu doğrudur. Hatta teşkilatın lağvedilmesi durumuyla karşı karşıya kaldık. Yani öyle bir tavır kondu. ‘Gereği yoktur.’ dendi. Tabii buradaki teşkilat başkanı, Bayraktar, soğukkanlı, sabırlı ve o dönemi çok az bir zararla, zayıyla geçirdik. Ondan sonra gelen hükümetler bu işi benimsedi tabi.”

TMT'nin askıya alınması, lojistik destek konusunda yardım yapılmaması, TMT kadrolarının kızak görevlere alınması sonrasında TMT bekleme devresine girerken Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması da bu duruma tuz biber eker; (Tümerkan, 2012)

“...Faaliyetler beklemeye alınmıştı. İstihbarat toplama, Rumların EOKA örgütünün faaliyetlerini izleme ve herhangi bir saldırıya karşı hazırlıklı olma durumu vardı. Basit silah eğitimleri de yapıldı. Bu arada gruplar halinde Türkiye'ye eğitime gönderilen kişiler de vardı. Ben de o grupların birisine dahil olup gidip Türkiye'de eğitim gördüm. Bizim başkanımız Yılmaz Bora idi. Benim gittiğim grup 25-30 kişiydi. Rastgele o grubun içinde olanlardan biri benim çocukluk arkadaşım çıkmıştı. Onunla havaalanında karşılaştık. Tabii ki o zaman gizlilik vardı...”

27 Mayıs 1960 Sonrasında TMT

27 Mart 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Kıbrıs Türk Halk Partisi Genel Sekreteri Ayhan Hikmet'in 22 Mart 1961 günü İstanbul'da yaptığı basın toplantısı ve bu toplantıda adada yaşanan iktisadi kriz, göç ve tedhiş olaylarından bahsettiği yazar. Ayrıca Dr. Fazıl Küçük'ün Rauf R. Denктаş'la aralarında herhangi bir sürtüşme olmadığı ve köylerde Menderes lehinde bir propaganda yapmadıkları şeklindeki açıklamaları da yer alır. Büyükelçi Emin Dırvana ise yaşanan tartışmaları 'Demokrasilerde böyle tartışmalar olması son derece normaldir.' şeklinde yorumlar. Bu arada Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Necdet Ünel'in azalıktan istifası Cumhuriyet gazetesi tarafından 'Bu olay müfritlerin akıbetini gösterir mahiyettedir.' başlığıyla verilirken Dr. İhsan Ali'nin Türkiye'ye girebilmesi konusundaki sınırlandırmaların kalkması da 'adamızdaki bazı müfterilerin jurnalleri neticesi düşük Menderes hükümeti' tarafından alınan kararın demokrasi, insan hak ve hürriyetlerinin koruyucusu Devrim Hükümeti tarafından iptali olarak ve 'büyük bir sevinçle' duyurulur (Cumhuriyet, 1961). Öte yandan Nacak ise 6 Ekim 1961 tarihli sayısında T. Bayraktaroğlu imzasıyla "Bu Hafta" köşesinde "Türk'ün Şaşmayan Vicdanı" başlıklı bir yorum yayımlar; (Bayraktaroğlu, 1961).

"Birkaç gözü dönmüş, birkaç vicdanı hırsla kararmış 3-5 gece evvel bir iki sokağa bazı paçavralar bırakmıştır. Menderes rejimini öven, Cemal Gürsel'i yeren bu paçavraların dağıtılmasındaki iğrenç maksat malum: Bugünkü liderlerimizi ihtilalin düşmanı göstermek, Kıbrıs Türk'ü ile Türkiye devlet ve hükümetinin münasebetlerini sabote etmek, cemiyet düzeninde huzursuzluk, şüphe ve anarşi yaratmak. Başta Türk liderleri olmak üzere Kıbrıs Türk cemaatinin vatanseverliğinden, inkılâpçılığından kimsenin şüphe edemeyeceği gerçeği bir güneş gibi ortada dururken bu satılmışların gayretkeşliğine, zavalılığına-kendi hesaplarına-üzüldük, acınaklı hallerine acıdık doğrusu. Kıbrıs Türk liderleri ve Kıbrıs Türk cemaati geçmişte olduğu gibi bu gün de, yarın da Atatürk inkılâplarının, Türk demokrasisinin kurtarıcı ve koruyucularının ışıkları ve nurlu yolunda yürümeye azimlidir, kararlıdır. Rum emellerine hizmet eden, birkaç Rum gazeteciye sevince boğan bu olay amme vicdanında nefret ve lanet toplamıştır, o kadar. Bunun aksini iddia edenler Kıbrıs Türk'ünün son çeyrek asırlık mücadelesini tetkik etsinler kâfidir. Kıbrıs Türk'ünün sağduyusu daima müspet yolu, daima nurlu yolu, daima Atatürk'e giden yolu seçmek kiyasetini göstermiştir. Bu yolu seçerken hürriyet ve inkılâp aşığı olduğunu her vesile ile ispat etmiş, bu uğurda yaptığı mücadelelerden kalp huzuru, alın akı ile çıkmasını daima bilmıştır. Türk'ün şaşmayan vicdanı bu iğrenç taktiğe başvuracak kadar alçalabilecekleri pekiyi bilmekte ve tanımaktadır."

Bu dönemde Nacak ve Cumhuriyet gazetelerinde karşılıklı sert eleştiriler iyiden iyiye dozunu arttırır ve sözler 'kendilerine dalkavukluk etmeye tenezzül etmeyen aydınlar, inhisarcılar, hainlik, alçaklık' gibi hakarete varan noktalara gelir. Türkiye'de ortaya çıkan askeri idare döneminde kaçınılmaz olarak meydana gelen yönetim değişikliği sonrasında bundan her ne kadar TMT mensubu olanlar ne olup bittiğini tam manasıyla görüp kavrayamasalar ve her şeyin yolunda gittiğini düşünseler de (Ali Gülhan, kişisel görüşme 27 Temmuz 2005) TMT'nin etkilenmemesi söz konusu

değildir ve sonuç olarak TMT üst yönetimi görev değişikliği yapmak zorunda kalır (Yılmaz Bora, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2003).

Daha sonraki süreçte bütün yapıcı yaklaşımlara rağmen 27 Mayıs 1960 sonrasında Ankara'nın TMT'ye ve Kıbrıs'taki faaliyetlerine bakış açısı hep tereddütlü, şüpheli ve mesafeli olacaktır. TMT'nin Kıbrıs adasındaki kadrosunu derhal geri çağıran ve başta Alb. Ali Rıza Vuruşkan olmak üzere bütün kilit personeli istifaya ve emekli olmaya zorlayan ya da çalışma ve uzmanlık alanıyla hiç ilgisi olmayan kızak görevlere gönderen Milli Birlik Komitesi böylece Kıbrıs davasına ağır bir darbe vurmuş olur.

Alb. Ali Rıza Vuruşkan'ın 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden yaklaşık 8 ay sonra görevinden alınması Eğirdir Dağ ve Komando Okulu Komutanlığı'nda ilgisiz bir şube müdürlüğüne atanması ve 1964 yılında Rumların Grivas komutasında Erenköy bölgesine saldırmaya başlamalarına kadar hiç hatırlanmaması ve tecrübelerinden istifade edilmemesi yanında TMT'nin beyin kadrosundan Bnb. İsmail Tansu ve kardeşi DP milletvekili olan Danyal Akbel ile Tümğ. Daniş Karabelen'in "kahramanlıklarla dolu 43 yıllık askeri mazisinin 27 Mayıs sabahı bir darbeyle hüznün enkazına dönüştürülmesi" (Atamert Karabelen, 2006: 127). ve emekliye ayrılması TMT için büyük darbe olur.

Başsız kalan, moral-motivasyon bağlamında darbelenen ve önünü göremeyen TMT Bayraktarlığı Kıbrıs'ta bir de kişisel çıkarlarını ve şahsi kin hesaplarını her şeyin önüne koyan bir anlayış tarafından da ele geçirilince 21 Aralık 1963 gününe kadar geçecek süreç tam anlamıyla kayıp bir dönem olur. Şüphesiz bütün bunların yanında darbe sonrasında Kıbrıs'ta olup bitenler hakkında kendisine bilgi verilen Milli Birlik Komitesi üyesi Kur. Alb. Alpaslan Türkeş'in daha sonra 14 arkadaşıyla birlikte tasfiye edilmesi ve 13 Kasım 1960 tarihinde Hindistan'a sürgüne gönderilmesi ise TMT faaliyetlerini tam anlamıyla çöktürmüştür. Bu kadro değişikliğinden öte takip edilen yanlış Kıbrıs siyaseti ise Kıbrıs Türklerini 21 Aralık 1963 Rum saldırılarına götüren kapıyı ardına kadar açmıştır. Bu dönemde özellikle 16 Ağustos 1960 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti çerçevesinde adaya gönderilen 650 kişilik Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alay Komutanlığı (KTKAK)'nın Türkiye'yi temsil edecek resmi bir askeri güç olarak meşruiyetini göstereceği ve bu sebeple adada TMT gibi yeraltında gizli faaliyette bulunan silahlı bir örgüte ihtiyaç kalmadığı düşüncesi kafalarda oluşmaya başlamış ve bunun sonucunda TMT adeta üvey evlat konumuna düşürülmüştür.

Buna ayrıca Türkiye'nin ilk ve son Kıbrıs Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak eski bir asker olan Emin Dırvana'yı göndermesi de eklenince TMT artık istenmeyen adam haline gelmiştir. Büyükelçi Emin Dırvana'nın görevde bulunduğu dönemde yaptıkları kadar yapmadıkları da eleştiri konusu olmuş, TMT Bayraktarlığı, Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği, KTKAK ve Kıbrıs Türk toplumu liderleri ile Türkiye arasında çeşitli sebeplerle husumet ve gerginlikler girmiş, TMT faaliyetleri sekteye uğramış ve oluşan gergin ortam faaliyetleri zayıflatmıştır.

TMT'nin ortaya çıkması, Türkiye tarafından desteklenerek profesyonel ve EOKA karşısında mücadele edebilecek profesyonel bir yapıya bürünmesi bağlanmasında ortaya çıkmasında en büyük paya sahip Başbakan Adnan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun da Yassıada'da mahkeme karşısına çıkartılmaları ve uzun mahkeme sürecinin ardından idam edilmeleri ise Kıbrıs davası açısından tam bir bozgun olur. Başbakan Adnan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun pek çok farklı konuda suçlandıkları bu ağır mahkeme sürecinde Kıbrıs konusunda 6/7 Eylül 1955 olayları haricinde suçlanmamaları ne kadar dikkat çekiciyse Kıbrıs Türklerinin bekası için altına imza atılan ve çok yakından takip edilen TMT faaliyetleri konusunda mahkemede tek bir kelime bile etmemeleri ise son derece takdire şayan bir harekettir.

Türkiye Büyükelçisi Emin Dırvana ve Kıbrıs

Bu dönemde TMT'nin çalışmalarını yavaşlatan ve faaliyetlerin aksayarak TMT üst yönetiminde görev yapan insanlar arasına neredeyse nifak tohumları saçan bir diğer mesele de 15 Ağustos 1960 tarihinde İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin üçlü garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ne 17 Ağustos 1960–12 Eylül 1962 sürecinde Emin Dırvana'nın Türkiye'nin ilk ve son Kıbrıs Büyükelçisi olarak atanmasıyla ortaya çıkar. Şüphesiz TMT faaliyetlerini yavaşlatan bir başka gelişme ise garantör devlet olarak Türkiye'nin adaya gönderdiği 650 kişilik KTKA Komutanlığı'nın mevcudiyeti olur. Adada Türkiye'yi temsilen bir askeri gücün bulunması nedeniyle TMT faaliyetlerinin artık durdurulması ve TMT'nin faaliyetlerinin sona erdirilmesi düşüncesi bu dönemde daha sesli olarak dile getirilir. Bu düşünceyi savunanlar arasında Türkiye'nin Kıbrıs'taki ilk ve son büyükelçisi Emin Dırvana da bulunmaktadır. 1959 yılında Elmas teknesinin İngiliz askeri gücü tarafından Balalan açıklarında tespit edilmesi ve teknenin mürettebat tarafından batırılmasının ardından silah sevkıyatının durması, eğitimlerin aksamaya başlaması ve iç huzursuzlukların gerginliklere neden olması da bu dönemde ortaya çıkan sorunlardır.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması sonrasında da Kıbrıs Türk toplumu liderlerinin “Rumlar, Türklere karşı saldırı hazırlığı içerisinde. Gerekli önlemleri almalıyız.” yolundaki raporları Kıbrıs'ta Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak bulunan Emin Dırvana tarafından ciddiye alınmaz. Esasında 27 Mayıs 1960 sonrasında Türkiye'de başlayan yeni süreçte STK Başkanı Tümğ. Daniş Karabelen'in görevden alınması, ardından Bnb. İsmail Tansu'nun emekliye ayrılması ve TMT Bayraktarı Alb. Rıza Vuruşkan'ın Türkiye'ye geri çağırılması sürecinde adada Londra ve Zürih Anlaşmaları sonrasında 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmuş olması TMT faaliyetlerine asıl sekteyi vuran oluşum olarak ortaya çıkar. Türkiye'de idareyi ele alan yönetimin Kıbrıs'ta sorun istemez bir görüntü çizmesi ve adaya ilk Türkiye Büyükelçisi olarak gönderilen Emin Dırvana'ya bu yönde talimatlar verilmesi 1960–1963 sürecinde Büyükelçi Dırvana ile TMT ve Kıbrıs Türk toplumu arasında pek çok çatışmaların yaşanmasına da neden olur.

Özellikle Büyükelçi Dırvana'nın Kıbrıs Türk toplumu lideri Rauf R. Denktaş'ı Adnan Menderes hükümetiyle işbirliği içerisinde çalışan birisi olarak kabul etmesi ve TMT'nin geçici Bayraktarı ile kendisini Ankara'ya bağlı, Rauf R. Denktaş ve Dr. Fazıl Küçük'ü ise ‘ötekiler’ olarak değerlendirmesi sıkıntının giderek büyümesine neden olur. Bu karmaşanın içerisinde görev yapan bir üçüncü şahıs ise 16 Ağustos 1960 sonrasında adaya çıkan 650 kişilik KTKA'nın ilk komutanı Alb. Turgut Sunalp olur. İlginçtir ki Alb. Turgut Sunalp de tıpkı Tümğ. Daniş Karabelen, Bnb. İsmail Tansu ve Alb. Rıza Vuruşkan gibi yeraltı faaliyetleri ve gerilla mücadelesi konusunda eğitimden geçmiş, ayrıca Kore'de de görev yapmış deneyimli bir subaydır. Öte yandan askeri dönemin yarattığı ortam, hemen ardından başta Adnan Menderes, Fatih Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan olmak üzere dönemin idarecilerinin Yassıada'da yargılanmaları ve söz konusu üç devlet adamının idam edilmeleri ülkeyi yeterince meşgul ettiğinden Kıbrıs'ta bir sorun yaşanması da arzu edilmez ve ada bir dönem göz ardı edilir. Kıbrıs'taki Türkiye Büyükelçisi Emin Dırvana hakkında Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Ziraat ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yapan Fazıl Plümer'in de söyleyecekleri vardır; (Plümer, 2001: 87-88).

“...1960 Kıbrıs Cumhuriyeti tahmin edildiği gibi mesut bir netice vermedi... Rumların saldırıya hazırlandıkları elde edilen emarelerden anlaşılmaktaydı. Buna rağmen Kıbrıs'taki Türkiye Büyükelçisi Emin Dırvana Rumların niyetlerini anlayamamış, uyarılara inanmamış, gözü kapalı, Rumlar tarafından kandırılmıştı. Makarios'un iki yüzlü, aldatıcı sözlerine kanmış, kendisiyle arkadaşlık eden, eğlenceler tertip eden bazı ahabplarının yanıltıcı sözlerine inanmış görünüyordu. Kendisine işlerin iyi gitmediğini söyleyen Türk yetkililerine ‘Kabahat sizdedir. Fazla kafa tutuyorsunuz. Cumhuriyeti yürütmek istemiyorsunuz.’ diye cevap verir, Türkleri suçlar ve azarlardı...”

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/16

KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş bu dönemle ilgili olarak ayrıca “Şimdi büyükelçiye suçluyoruz ama adam ihtilal hükümetinin büyükelçisidir. Kıbrıs asıllıymış. Hiç Kıbrıs’la alakası yok. Taa Baf’ta çiftlikleri olan o zamanın paşalarının torunu. İhtilal hükümetinden aldığı talimat şu; ‘Kıbrıs meselesinde olay istemeyiz. Bu Denktaş ve arkadaşları taksimcidirler. Taksime inanmıştırlar. Onlara fırsat verme. Rumlarla iyi geçin, iyi geçinmelerini sağla. Yani bu talimatla gelen bir adam ve Menderes zamanında CHP’li olan bir ailenin çocuğu, yani muhalefete baskı yapan, baskı nedir bilen bilmem ne. Biz o gözle göre geldik ve hiçbir zaman bizim itirazlarımızı, raporlarımızı ciddiyle kaale almadı.’ Bunlar işi bozmak isterler.’ dedi. ‘Rum bozacak. Rum’un hazırlığı var, istihbarat budur.’ diye bildiriyoruz, o ise ‘Önemli değildir.’ diyerek bir kenara atıyor. Dolayısıyla o iki sene zarfında burada aklı başında, hakikaten diplomasiden anlayan ve gerçekleri takip eden, gören bir büyükelçi olsaydı belki de Kıbrıs meselesi patlak vermezdi.” (Rauf R. Denktaş, kişisel görüşme, 8 Temmuz 2003) açıklamasında bulunur.

Aynı konuyla ilgili olarak İsmail Tansu da “...27 Mayıs TMT için hayırlı olmamıştır. Milli Birlik Kurulu’nun Lefkoşa’ya büyükelçi olarak gönderdiği Emin Dırvana davaya inanmış uygun bir büyükelçi değildi. Eğer TMT ile samimi bir işbirliği halinde davamızın ilerideki muhtemel gelişmelerini göz önünde bulundurarak o şerefli ve çok önemli görevini milliyetçi ve idealist bir Türk subayı gibi yapmış olsaydı ve Türk hükümetini zamanında uyarsaydı Rumların saldırısı karşısında daha az Türk kanı dökülürdü.” (Demirer, 2006: 60) der. TMT yönetiminde Türkiye’de meydana gelen yönetim değişikliğine paralel olarak ortaya çıkan bu istenmedik ve beklenmedik gelişmelerin ardından huzursuzluklar iyiden iyiye su yüzüne çıkmaya başlar. TMT’nin siyasi lideri pozisyonunda bulunan Rauf R. Denktaş tarafından hazırlanan ve TMT’nin Şubat 1962 tarihine kadar geçici olarak Bayraktarlığını yapan Mustafa Kaya Dağlı kod isimli Şefik Karakurt’a verilen raporların aynısı ayrıca KTKA Komutanı Alb. Turgut Sunalp ve Büyükelçi Emin Dırvana’ya da verilmektedir. TMT üst yönetimi tarafından önemsenmeyen, Büyükelçi tarafından kuşkuyla yaklaşılan bu raporlar uzun bir dönem Ankara’daki yetkililer tarafından da görmezden gelinir.

Bu arada Şefik Karakurt makamına çağırıldığı Rauf R. Denktaş’a TMT ve Kıbrıs’la ilgili kaleme aldığı raporların birer suretini de KTKA Komutanı Alb. Sunalp’e de verdiği için tepki gösterir ve ‘Sen TMT için yemin ettin. Bu raporları sadece bana vereceksin.’ diyerek onu üstü kapalı tehdit eder. Karargâha davet ettiği Rauf R. Denktaş’ı pijamalarla karşılayan ve bağdaş kurmuş bir vaziyette oturan Bnb. Şefik Karakurt ondan Alb. Vuruşkan dönemiyle ilgili açıklamalarda bulunduğunu belirterek bunların hesabını soracağını belirtir. Ardından kendisine bütün muhasebe kayıtları ve makbuzlar verildiğinde de “Bu makbuzları ne hakla sakladınız?” (Gürkan, 2011: 135) diye tepki gösterir. Rauf R. Denktaş’ın ettiği yemine sadık kaldığı ve hazırladığı raporları Türkiye’nin Kıbrıs’taki en üst yetkili üç makamı olan TMT Bayraktarlığı, Büyükelçilik ve KTKA Komutanlığı’na vermeye devam edeceğini açıklamasının ardından Karakurt ses tonunu iyice yükseltir ve bunun bir emir olduğunu belirtir. Rauf R. Denktaş’ın bu konudaki emrin kendisine yazılı olarak verilmesini talep etmesi üzerine ortam yatışır gibi olsa da yönetimdeki bu çatlak 21 Aralık 1963 sürecine kadar faaliyetlerin nispeten sağlıklı koşullarda yapılmasına neden olacaktır; (Gürkan, 2011: 135)

“(Mustafa Kaya Dağlı) Müfettiş Aydın Sami’yi benim ve Dr. Küçük’ün aleyhine konuşturmak için tuvalete kapatırdı. Nalbantoğlu’nu öldürtmek için de karar çıkarttı. Nalbantoğlu’nu acele Ankara’ya gönderdik yakayı kurtarsın diye. Yani öyle tuhaf bir adamdı...”

Dr. Burhan Nalbantoğlu’nun şapkasız gezmediği, peruk taktığı ve kel olduğu için bazı TMT mensupları tarafından Kapello olarak adlandırılan Kaya Bey tarafından öldürülmesi talimatı verilmesi ve sonrasında gelişen olaylar hakkında dönemi yaşayan Fuat Veziroğlu’nun da söyleyecekleri vardır; (Gürkan, 2011: 135)

“...Kaya Bey göreve geldikten bir süre sonra Burhan Nalbantoğlu dahil, ben dahil TMT’nin temsilcileri dahil, ki onların başında Mağusalı merhum Vefa Besim isminde bir arkadaşımız vardı, Kaya Bey bunları yavaş yavaş TMT’den soğutmaya, iki de bir haşlamaya, gönül kırmaya, hakarete varan sözler sarf etmeye, Rıza Vuruşkan’a yakın olduğunu hissettiği kişileri ekarte edip yerine başkalarını getirmeye çalıştı. Böyle bir politika güttü Rıza Vuruşkan’a karşı duyduğu hırs ve kıskançlık yüzünden. Yani Rıza Vuruşkan’dan kıskanıyordu. Bu adamda büyüklük kompleksi vardı. Oysa yetenekleri o kompleksle bağdaşır halde değildi. Büyüklük kompleksi vardı ama bana göre aşağılık kompleksi içinde kıvranıyor gibi geliyordu. Bu faaliyet içerisinde biliyorsunuz Burhan Nalbantoğlu ilke sahibi, katı, kolay kolay boyun eğmeyen ve Rıza Bey’e çok yakın bir kişiydi. Burhan Bey’i önce soğuttu. TMT lisanında soğutma demek TMT ile ilişkilerini ya askıya almak ya da pasifize etmek, mesafe koymak demektir...”

Ben o sırada Ankara Hukuk’tayım. Koç Yurdu’nda kalıyorum. 27 Mayıs’ta ihtilal olduktan sonra meydana gelen yönetim, Genelkurmay’daki Kıbrıs’la ilgili çalışmaları ‘Menderes orduya karşı gizli bir milis oluşturuyor.’ söylentilerinin etkisinde kaldılar ve Rıza Vuruşkan’ı buradan aldıktan mada orada da İsmail Tansu ve ekibini de bu işten ayırdılar. Emekli ettiler. Bu emekli subaylardan iki tanesi bir gün bana Koç Yurdu’na geldi ve korkunç bir şey olduğunu söylediler, kendilerinin bunu içerdeki arkadaşlarından öğrendiklerini anlattılar ve bana ‘Burhan için ‘vur’ kararı çıkarılması için Kaya Bey’in Genelkurmay Başkanlığı’na yazı yazıp teklifte bulunduğunu’ aktardılar. Bana gelip bilgi verenlerden bir tanesi de Necmi Bey idi. Hani Lefkoşa’da Doğan Harman’ın annesinin evinde kiracı olarak kalan, Rıza Bey’in yardımcılığını yapan subay. Bunun üzerine ben Burhan’a derhal şifreli bir telgraf çektim. Zaten biz Burhan’la devamlı beraberdik ve bir birimizin lisanını çok iyi anlardık. Şiirler, edebiyat şu bu, siyasi konular, TMT konuları falan filan. Şifreli bir telgraf çektim. Derhal uçağa binip Ankara’ya geldi. Hatta Koç Yurdu’na geldi. Bir gece yarısına kadar Koç Yurdu’nda ne yapacağımızı konuştuk. O kadar dalmışız ki saat gece yarısı olmuş, yurdun kapıları da kapanmıştı. Burhan Reis’i o gece Koç Yurdu’nda gizlice bir arkadaşın yatağında yatırmak zorunda kaldık.

Ertesi günü Burhan Reis, ben ve bu iki emekli subay buluştuk ve ne yapılacağını tartıştık. Hatta bakanlıklardan Kızılay’a doğru indiğinizde Kızılay’ın sağ arka tarafında Washington Lokantası vardı, oraya gidip yemek de yedik. Macar Gulaş yemiştik ve orada şöyle bir sonuca varıldı. Burhan hakkında vur emrinin uygulanması ancak Genelkurmay Başkanı’nın ‘Evet’ demesi ile mümkündü. Çünkü Burhan sokakta hain biri değildi. Bilmiyorum TMT’nin buradaki yetkilileri kendi takdirlerine göre sıradan bir vatandaş da hain diye vurabilirler miydi yoksa onun için de onay mı alırlardı, onu bilmiyorum ama herhalde Burhan için böyle bir şey yapılamazdı ki onay istendi. Yaptığımız o toplantıda şöyle bir neticeye varıldı. Genelkurmay Başkanı o dönemde Cevdet Sunay’dı. Cevdet Sunay’ın özel kalem müdürü de hepimizin tanıdığı Kurmay Albay Celil Gürkan’dı. Celil Gürkan da Kıbrıs anlaşmaları imzalandıktan sonra üçlü karargahta Türkiye’yi temsil etmek üzere gelmiş subayların başkanıydı.

Benim de, Burhan Nalbantoğlu’nun da dostuydu ve biz en iyi o günlerde özel kalem müdürü olan Celil Gürkan’ı gidip görmeye ve ondan Cevdet Sunay ile görüşebilmek için randevu talep etmeye karar verdik. Böylece Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay ile görüşüp durumu Burhan izah edebilecekti. Öyle yapıldı. Burhan Bey tek başına Celil Gürkan ile görüşmeye gitti. ‘Burhan Bey geldi.’ dedikleri anda hemen Celil Gürkan onu yanına aldı. Burhan Reis Celil Gürkan’a durumu izah etti. Celil Gürkan sonraki yıllarda general iken solcu bir darbe yapacağı iddiasıyla emekli edilen subaylardan biriydi. Celil Gürkan Nalbantoğlu’na ‘Sen hiç merak etme ben Cevdet Sunay Paşa’dan derhal randevu alırım.’ demiş. Bir ya da iki gün sonra bir randevu alındı. Burhan tek başına tekrar çıktı gitti ve sonradan bize anlattığına göre ‘İçeri girdim. Cevdet Sunay Paşa ayağa kalktı ve beni görür görmez ‘Vay evladım, vuracağımız adam sen miydin?’ demiş. Yani Cevdet Paşa Burhan’ı

TMT'ci olarak tanıyor, çünkü Burhan orada eğitime gitti. Eğitime gittiğinde de Cevdet Sunay Genelkurmay İkinci Başkanı'ydı ve Kıbrıs işlerine de baktığı için tanıştırlardı. Ama bir Genelkurmay Başkanı veya ikinci başkan bütün tanıdığı, bir ya da iki defa gördüğü insanların ismini hatırlamaz. Burhan'ın yüzünü tanıyor ama ismini bilmiyor. Yani Burhan ismi önüne gittiğinde bu adam kim bilmiyordu. Gördüğü zaman hatırladı, 'Vay sen misin o?' dedi. Burhan 'Evet o benim paşam.' demiş. Cevdet Paşa 'Merak etme sen rahatına bak.' demiş ve bir süre aradan geçtikten sonra bu da bir vesile oldu ve Kaya Bey'i görevden alıp Türkiye'ye getirdiler ve bu iş böyle noktalandı..."

Öte yandan Kıbrıs'taki Türk Büyükelçiliği'ne Emin Dırvana'nın atanması sonrasında gerek Kıbrıs Türk halkı için ve gerekse TMT için başka problemler de ortaya çıkar; (Rauf R. Denктаş, kişisel görüşme, 8 Temmuz 2003).

"...TMT'yi pasifize etti tamamen. O Rıza Vuruşkan'ın yerine kalan adamı avucunun içine aldı ve ikisi dediğim gibi bu raporları sindiren, beni ve benim etrafımda addettikleri ateşli gençleri diyelim mütemadiyen baskı altında tutan bir siyaset izledi ve epeyi sıkıntılı günler geçirdik. (Dr. Burhan) Nalbantoğlu'nu öldürtmeye kadar vardı işler. Nalbantoğlu mecbur oldu Türkiye'ye gitti. Genelkurmay'a sığındı. Çok acı günlerdi onlar, acı günlerdi.

Alt kademelere de yansıdı bu ve hissedildi. Bir kısmı soğudu, kendi kendini soğuttu. Yani bu iş artık yürümez kabilinden bir kenara çekildi. Bir kısmı işte bizim gibi tedirgin ama inşallah şu olur, bu olur, işte aman şunu da yapalım, bunu da yapalım. Ben mesela Ömer Sami Coşar'ı getirdim Türkiye'den sırf oraya (Türkiye'ye) bilgi aktarsın diye çünkü bunlar bilgiyi kesiyor, bilgi gitmiyor. Böyle kendi içimizde aldığımız kısa, yarı buçuk tedbirlerle ayakta durmaya çalıştık fakat TMT olarak faaliyet dondurulmuştu. Sırf varlığını hissettirmek için neydi görevi? Bastırmak, bizi kontrolde tutmak, birimizi diğerimize düşürmek. Bunları da yaptı TMT'nin ikinci başkanı. Beni doktorla (Dr. Küçük) kavga ettirmek için ne gerekiyorsa yapıldı. Birbirimize içimizde bana başka, ona başka haber vermek suretiyle böyle Bizans oyunlarına tevessül edildi. Hâsılı dediğim gibi eğer Turgut Sunalp burada olmasaydı, bizi tanıyan, seven birisi burada olmasaydı başımız büyük derde girecekti..."

Büyükelçi Emin Dırvana'nın içinde bulunduğu bir başka sıkıntılı süreç ise KTKA ile Yunan Alayı'nın adaya gelişlerinin ardından yaşanır. Rum Alithia gazetesinin eşcinsel kimliğiyle tanınan sahibi Farmakidis adaya gelen KTKA mensubu Türk askerlerini beğenmediğini, askerlerin kılık kıyafetinin ve askeri disiplininin bozuk olduğunu belirten aşağılayıcı bir yazı yazar. Bunun üzerine Kıbrıs Türk gazetecisi Hikmet Afif Mapolar da ona cevap olarak Devrim gazetesinde "O beğenmediğin Türk askerlerinin yanına bir gidebilse, biraz daha yakından görebilse onları çok beğeneceksin" şeklinde bir yazı yazar. Büyükelçi Emin Dırvana bu yazıya çok sinirlenir ve büyükelçiliğe toplantıya çağırdığı Kıbrıs Türk gazetecilerinin huzurunda Mapolar'a yazıyı kimin yazdığını sorar. Yazının beğenildiğini ve takdir edileceğini zanneden Mapolar da 'Evet' cevabı verir; ancak büyükelçinin tepkili bir ses tonuyla konuşmaya devam etmesi üzerine Mapolar da o Rum gazetecinin eşcinsel olduğunu belirtir. Bunun üzerine Büyükelçi Emin Dırvana daha da sinirlenip "Farmakidis eşcinsel olabilir. Sen benim askerlerimi böyle bir adamı memnun edecek kişiler durumuna nasıl düşürürsün? Nasıl yazarsın? Türk askeri Kıbrıs'a sizi korumaya geldi, gulumparalık yapmaya değil." diyerek Hikmet Afif Mapolar'a tokat atar. Bu olaya şahit olanlar arasında Halkın Sesi'nden Hasan Faiz, Bozkurt'tan Sadi Togan, Büyükelçilik Basın Bürosu'ndan Mehmet Ali Pamir ve Selahattin Sonat da bulunmaktadır (Yaşın, 1997: 248). Aynı konuyla ilgili olarak Şinasi Başaran'ın da anlatacakları vardır; (Başaran, bt.)

"...Türkiye'de 27 Mayıs 1960 ihtilali yaşandı. 16 Ağustos 1960 tarihinde Gazi Mağusa'dan Türk askeri Kıbrıs'a çıktı ve Kıbrıs kökenli emekli Albay Emin Dırvana da Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği'ne atandı. Basın Müşavirliği'ne de yine Kıbrıs kökenli Mehmet Ali Pamir atanmıştı. Rahmetli Pamir bir gün sabah beni arayarak 'Şinasi'ciğim, Sayın Büyükelçi seni, Hikmet Afif

Mapolar'ı ve Yazı İşleri Müdürünüz Hasan Faiz'i saat 11.00' de acele görmek istiyor.' dedi ve ekledi 'Acaba sen bana hemen gelebilir misin?' O zaman araba nerde? Bisiklete atladığım gibi Ledra Palace ışıklarının orda Mısırlı zadelere o taşın binasındaydı elçilik. Gazeteden hemen Mehmet Ali Pamir Bey'e gittim. Ne de olsa serde gençlik vardı o zamanlar! Telaşlıydı. 'Aman Şinasi'ciğim ne olur elçi sizin gazetenin Makarios ve Rumlar aleyhindeki yayınlarından rahatsız. Zannederim sizi biraz azarlayacak. Aman ne olur cevap vermeyin. Her ne derse desin peki deyin.' dedi. Beni iyi tanıdığı için sevgili Pamir ikaz etme gereği duymuştu. 'Aman arkadaşlara da söyle ki aksi bir şey söylemesinler, hele sen aman ha.' diye de eklemeyi unutmadı... Saat 11.00'de Hikmet Afif Mapolar, Hasan Faiz ve ben elçilikten içeri girdik.

Rahmetli Pamir o her zamanki nazik bir beyefendi edası ile bizi karşıladı ve küçük bir odaya aldı. Orada üç sandalye ve karşısında da bir makam masası vardı. 'Siz oturun, Sayın Büyükelçi şimdi gelecek.' demeye varmadı Büyükelçi Emin Dırvana kapıdan uzun boyu ve ihtişamı ile içeri girdi. Pamir Bey'e döndü 'Bunlar mı?' dedi. Pamir kısık bir sesle 'Evet efendim.' demeye varmadan 'Hanginiz Halkın Sesi gazetesinin Yazı İşleri Müdürü, hanginiz Mapolar, hanginiz Şinasi Başaran?' sert, tok ve emir verir gibi bir sesle sordu. Herkes kendini takdim eder etmez 'Yetti artık Makarios ve Rumlar aleyhine yazı yazmanız. Bu cumhuriyet yürüyecek. Ben böyle istiyorum. Var mı şikâyeti olan?' dedi. Kimseden çıt çıkmayınca ben araya girip 'Sayın Büyükelçim Makarios Türklere karşı düşmanca hareket ediyor. Bazı belediye...' Laf ağzımdan daha bitmedi. Önündeki masanın çekmecesini açtı ve bir tabanca çıkarıp üzerimize doğrultarak 'Üçünüzü de kuş gibi vururum, kim vurduya gidersiniz.' dedi. Daha sonra da 'Hadi bakalım görüşme bitmiştir dışarı.' dedi. Palas pandres arkamıza bakmadan çıktık. Doğru Dr. Fazıl Küçük'ün Cumhurbaşkanı Muavinliği olan şimdiki Cumhurbaşkanlığı Saray'ına gittik. Dr. Fazıl Küçük üçümüzü de şeytan görmüş gibi karşısında titreyerek görünce kahkahalarla gülmeye başladı. 'Noldu yahu size?' dedi. Mapolar bana dönerek 'Sen anlat.' dedi. Doktor'a başımıza geleni anlattım. Sakin sakin dinledi ve Mapolar'a döndü 'Yarın papazı tam benzet öyleyse. Sen de be Şinasi ağır bir yazı yaz Makarios ve Rumlarla ilgili.' dedi.

Bu arada bize 'Dışarıda biraz bekleyin.' dedi. Dışarı çıkar çıkmaz hepimiz korku sidiği atmaya koştuk. Yarım saat sonra ilk beni çağırırdı. 'Şimdi seni Alay Komutanı Alb. Turgut Sunalp aratacak. Git durumu ona da anlat.' dedi. Aradan çok geçmeden içinde bir yüzbaşı olan bir cip geldi. Ben zaten tanıyordum. Komutanın emir subayıydı. Cipe binip Kıbrıs Türk Alayı'na gittik. O zaman Rum tarafındaydı alay. Yüzbaşı haber verdi, içeri girdim. Kurmay Alb. Turgut Sunalp kahkahalar atarak 'Anlat bakalım Şinasi neler olmuş bugün?' dedi. Ben heyecanla olayı birkaç defa anlattım. Bu arada Alb. Turgut Sunalp puro meraklısıdır, bana da bir puro uzattı 'Almayım.' dedim ısrar etti 'Al al bunun üzerine içilir.' dedi. Arkasından çay geldi. 'Yahu.' dedi emir erine 'Bu Kıbrıslılar kahve içer. Getirme o çayı, git kahve getir. Rahmetli Sunalp 'Eee anlat bakalım ne var ne yok başka?' Anlatacak bir şey mi kaldı? Dut yemişi bülbüle dönmüştüm. Korkmadım dersem yalan söylemiş olurum. Biraz sonra 'Hadi üzülme, yakında yolcudur Abbas.' Dedi ve çok sürmedi, bir süre sonra Büyükelçi Emin Dırvana ülkeden ayrıldı...

Kıbrıs Türk toplumu liderlerini "öteki" olarak kabul eden ve adadaki yönetimde çatlaklar oluşmasına neden bu girişimler yanında ayrıca kendi güvenlikleri için av tüfeği almak isteyen Kıbrıslı Türk köylülere "mercimek kafalı" (Denktas, 1998: 67). diye hakaret eden Büyükelçi onları Büyükelçilikten de kovar; (Nevzat Uzunoğlu, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2003)

"O zaman (1960 sonrası) harp falan yok. Rum'la bir anlaşma oldu ve Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu. Herkes Kıbrıs'ı sütlüman zannediyor ve Rum'un niyetini bilmiyorlar. Türkiye bile bu işe kandı. O zaman hariciye mariciye Rum'la çok iyi geçinmemizi tavsiye ediyordu. Hatta burada Emin Dırvana isimli Kıbrıs kökenli bir büyükelçi vardı. Bayraktar Camii'ne bomba konuldu. Onu protesto mahiyetinde biz sokaklara döküldük. Dendi ki 'Büyükelçi Dırvana, Dr. Küçük'ün ikametgâhında bir konuşma yapacak.' Oraya şöyle böyle 1.000 kişi kadar kalabalık toplandı. Sayın Emin Dırvana

yüksek bir yere çıktı çünkü orada bir konuşma yapacak. ‘Arkadaşlar bugün çok elim bir hadise oldu.’ dedi. Onu söyler söylemez ‘Kahrolsunlar.’ diye halktan bir infial yükseldi. Dırvana ‘Susun lan. Kim kahrolsun? Ne biliyorsunuz?’ dedi. Orada bir fırça çekti, kalayladı bizi falan. Sus pus etti bizi ve biz üzgün bir şekilde ayrıldık ki o (Emin Dırvana) bombayı Türklerin koyduğunu ima etmek istedi bize. Kendisi Girne’de kalıyordu. Rum gençleriyle sandallar, motorlarla sık sık gezmeler, yemeler, içmeler. Zamanının büyük bir bölümünü Türk’ten ziyade Rumlarla geçiriyordu. Demek istediğim o zamanki büyükelçi hiçbir zaman bize, Türklere yardımcı olmadı. Onun dışında ben birçok elçiden çok yardımlar gördüm. Bayraktarlar var ve bayraktarların hepsi de çok iyiydi. Sancakların başında sancaktarlar var. Hadiseler başladığında bizim ilk sancaktarımız Remzi Güven’di...”⁴

Bayraktar Kenan Çoygun’un Göreve Başlaması

Alb. Rıza Vuruşkan’ın 27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye’de Türk Silahlı Kuvvetleri’nin idareye el koyması sonrasında TMT konusunda bilgisi olmayan ve tereddütler yaşayan idare tarafından geri göreve çağırılmasının ardından TC Lefkoşa Büyükelçiliği Askeri Ataşesi Kemal Coşkun olarak göreve başlayan TMT’nin ikinci komutanı ve Bayraktarı Kemal Coşkun kod isimli Alb. Kenan Çoygun da 3 Ekim 1962 günü başladığı görevini 24 Şubat 1967 tarihinde tamamlar ve Türkiye’ye döner. Bu dönem son derece sıkıntılı bir dönemdir ve özellikle 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrasında Türkiye’de askeri yönetimin TMT konusundaki tereddütlerinin kolayca giderilememesi ve TMT faaliyetlerinin neredeyse tamamen durma noktasına gelmesi yaklaşmakta olan 21 Aralık 1963 Rum saldırıları öncesinde kolayca halledilebilecek sorunlar gibi görünmemektedir. Özellikle Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulması ve adaya KTKAK’nın da gelmesiyle birlikte adadaki en kıdemli Türk subayı olarak bu birliğin komutanı görünmektedir. Daha önceki Bayraktar Alb. Ali Rıza Vuruşkan adaya her ne kadar Ali Conan kod adıyla ve İş Bankası Müfettişi olarak gelmişse de artık sistem değişmiştir ve bu durum huzursuzluğa neden olmuştur; (Besim, 2011)

“...TMT’nin ana hedefini belirleyen bütün gizli evraklar alaydaydı. Alayla Kenan Çoygun arasında çok yakın bir ilişki vardı; ancak TMT ayrı bir kurumdur. 21 Aralık 1963 olaylarında Kenan Çoygun TMT’cilerin başkanı olarak Rum makamları tarafından aranıyordu. 21 Aralık 1963 olaylarıyla başlayan ve Kıbrıs Ordusu’nun ikiye ayrılmasıyla sonuçlanan olaylar sırasında ordu komutanı General Hüsamettin Tanyar’dı. Tanyar Paşa⁵ ile Bayraktarlık arasında bir anlaşmazlık yaşanır. Tanyar Paşa ‘Ben generalim. TMT liderliğini benim almam gerekir.’ iddiasındadır. Bu görüş ayrılığı kısa sürede giderilerek Tanyar Paşa pasifize edilir. 1963 olaylarına kadar adaya öğretmen, din görevlisi ya da farklı statülerle gelen sancaktarlar 1963 olaylarından sonra Türk Alayı’nın değiştirme birliklerinin ferdi olarak adaya ayak basmaya başlarlar... Bayraktarlar adaya elçilik personeli olarak geliyorlardı...”

Esasında Alb. Kenan Çoygun’un görevi resmi olarak bu tarihte başlamış olmakla beraber onun Kıbrıs görevine gitmeden önce Türkiye’de Genelkurmay Başkanlığı karargâhında İstihbarat Şube Müdürü olarak görev yapması ve uzağı gören ve inisiyatif kullanmaktan çekinmeyen bir kişiliğe sahip olması nedeniyle Kıbrıs görevi için seçildiğinde bu görevi kabul etmekle beraber Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Masası’nda uzun süre çalışmak istemesi ve Kıbrıs konusunda her türlü bilgi ve belgeyi inceleyip konuyla ilgili altyapıyı oluşturmasının ardından gizlice ve aşağı yukarı altı

⁴ Yarbay Remzi Güven, Kıbrıs’ta 20 Şubat 1963 tarihinde başladığı görevini 14 Eylül 1965 tarihinde tamamlar. Lefkoşa Havaalanı’nda yapılan pasaport kontrolünde kendisini Kıbrıs’ta Evkaf Dairesi’ne yardımcı olmak üzere gelmiş bir yardım görevlisi olarak tanıtan Yarbay Remzi Güven görev bitiminde yerini Yarbay Derviş Sertaç Savim’e bırakarak 14 Eylül 1965 günü Mağusa’da Türk değiştirme birliği ile beraber adadan ayrılır.

⁵ Tuğgeneral Hüsamettin Tanyar Kıbrıs Cumhuriyeti’ne ait Kıbrıs Ordusu Komutan Muavini olarak görev yapmıştır. Aynı dönemde Üçlü Karargah komuta katlarında görev yapan Türk subaylar ise General Niyazi Bengisu komutan olarak, Alb. Celil Gurkan Komutan Muavini, Alb. Hasan Sağlam Kurmay Başkanlığı ve daha sonraki süreçte Genelkurmay Başkanı olarak da Türkiye’de görev yapacak olan Yarbay Necdet Üruğ da Teskilat ve Eğitim Şube Müdürü olarak görev yapmışlardır.

aylık bir süre Kıbrıs'a gidip gelmesi de söz konusudur. Resmi görevi öncesinde yaşanan bu süreçte Alb. Kenan Çoygun'un zaman zaman motosiklet kullanmak suretiyle adanın dört bir tarafına gittiği, incelemelerde bulunduğu ve hatta Rum köylerinde Rum düğünlerine davet edilecek kadar onlara yaklaştığı da bilinmektedir.⁶ 12 Ekim 2005'de vefat eden Kenan Çoygun, Ankara'da toprağa verilir. Hürriyet gazetesi Kenan Çoygun'un ölüm haberini manşetten "Bir Çılgın Türk'ün Vedası. Barış Harekâtı öncesi Kıbrıs'ta 5 yıl gizli TMT'yi yöneten Bozkurt kod adlı Kenan Çoygun, Ankara'da sessiz sedasız toprağa verildi." (Hürriyet, 2005) verir;⁷ (Gürkan, 2010: 285)

"...Kıbrıs Türk halkı eğer bugünlere gelebilmişse, bağımsız-egemen bir devlet ve güçlü bir ordu kurabilmişse bunda Kenan Çoygun Paşa'nın, TMT'nin Bozkurt kod adlı bu eşsiz Bayraktar'ının katkısını kim inkar edebilir? Bu özelliği nedeniyle o sadece Türk Ordusunun bir generali, Özel Harp Dairesi'nin üstün bir komutanı, TMT gibi bir yeraltı direniş örgütünün görev sırasını dolduran bir Bayraktar'ı değil, bağımsız-egemen devletimizi yaratan milli kurtuluş savaşımızın en önemli liderlerinden biridir... Bu duygu ve düşüncelerle son yolculuğunda ona şöyle seslenmek istiyorum; Sevgili Paşam, bağımsızlık, özgürlük ve varoluş mücadelemize yaptığın eşsiz liderlikle milli mücadele tarihimizdeki ölümsüz yerini aldın, sana minnettarız, şükran ve sevgi doluyuz...Kıbrıs Türk halkı ve gelecek kuşaklar seni asla unutmayacaktır...Sana Tanrıdan rahmet diliyorum, yattığın yer nur, toprağın bol olsun..."

Sadece evlatlarının değil, "bir davanın ve davada emeği bulunanların da babası olmayı bilen" "gönül zengini, vatan ve insan sevgisi gelişmiş, becerikli, atak, doğal bir kişiliğe sahip olan, liderlik özellikleri gelişmiş, kararlı" bir kişiliğe sahip olan, amirleri tarafından inisiyatif kullanmayı, verilen emirleri düşünerek yapmayı seven, aklına yatmayan konularda amirleriyle konuşmaktan ve zaman zaman tartışmaktan çekinmeyen bir subay olarak bilinen Emekli Tuğgeneral Çoygun, Kıbrıs'taki görevi tamamlanmasına rağmen "Bozkurt, Bayraktar, Baba, Komutan, Paşa ve Büyük" gibi sıfatlarla anılmaya devam eder.

Alb. Kenan Çoygun'un adaya ilk gelişinde TMT yanında Kıbrıs Türk toplumu da darmadağın vaziyettedir ve Alb. Çoygun, EOKA yanında Kıbrıs Rumları ve ada Türklerini yakından tanıyabilmek ve acilen yapılması gerekenleri yaparak tedbirleri almak üzere kolları sıvar ve işe girer. Lefkoşa'nın Rum mahallerinden birisinde mütevazı bir ev kiralayan Alb. Çoygun ailesinden uzak geçirdiği ilk 6 ay içinde sağlıklı gözlemler yapabilmek imkânını da bulur. Genelkurmay Başkanlığı'nda istihbarat biriminde de görev yapması, cesareti yanında inisiyatif kullanma becerisinin üst düzeyde olması sonucu Kıbrıs Rumlarının psikolojisi yanında EOKA'nın da nasıl bir yeraltı örgütü olduğu konusunda sağlam bilgilere ulaştı. Kendine has özellikleri sayesinde EOKA'nın bir numaralı ismi Grivas bile onun takibinden kurtulamaz ve Alb. Çoygun adada Grivas'ı da bizzat kendisi ve adım adım takip etmek suretiyle önemli bilgilere ulaşır ve maiyetinde görev yapanlara da istihbaratın nasıl yapılması gerektiği konusunda adeta ders verir. TMT Bayraktarı Alb. Çoygun yıllar sonra ortaya çıkacak olan ve özellikle Kıbrıs Türkleri tarafından büyük takdir ve hayranlık duyulan pek çok girişimi söz konusudur.

21 Aralık 1963 Sonrasında Kıbrıs ve TMT

Kanlı Noel haftasında Kıbrıs adasında TMT üst düzey komuta kademesi ise Bayraktar Kenan Çoygun, Evkaf'ta müfettiş olarak görev yapan Lefkoşa Sancaktarı Remzi Güven, Lefkoşa Serdarı

⁶ Kafkasya'nın Dağıstan bölgesinde, Nuha kasabasından Bolşevik Devrimi sonrasında Türkiye'ye göç eden ve Bursa'ya yerleşen bir ailenin evladı olarak 1924 yılında ve tam "bir Cumhuriyet çocuğu" olarak doğan Alb. Kenan Çoygun, Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki görevini tuğgeneral rütbesinde tamamlayarak emekli olur ve 81 yaşındayken 2005 yılında vefat eder.

⁷ TMT karargahında ve Kenan Çoygun'la çalışan 1923 Nergisli doğumlu emekli öğretmen Kemal Yücel de o günlerle ilgili olarak "...Bugün çoğu TMT'yi kötü olarak anar ama oralarda neler yaşandığını, ne zorluklar aşılarak toplumun bugünlere geldiğini ancak o günleri yaşayan bilir..." der.

Kemal Şemiler, Mağusa Sancaktarı Turgut Sökmen, Mağusa Serdarı Hasan Güvener, Larnaka Sancaktarı Turgut Giraybulak, Larnaka Serdarı Hüseyin Necdet, Limasol Sancaktarı Eftal Akça, Limasol Serdarı Ziya Rızki, Baf Sancaktarı Kemal Karakullukçu ve Baf Serdarı Aziz Altay'dan oluşmaktadır (Nevzat Uzunoglu, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2003). Bununla birlikte Türkiye'de 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbe sonrasında hiç beklenmedik ve istenmedik şekilde bundan etkilenen, zan altında kalan, bazı gruplar tarafından "Acaba Menderes'in özel silahlı gücü mü?" denilerek kuşkuyla karşılanan ve teşkilatın asıl fonksiyonu ve görevi anlaşılınca kadar geçen bekleme evresinde duraklama yaşayan TMT'nin bundan sonraki çabaları da hep aynı şekilde olumsuzluklarla mücadele ederek geçecektir. Teşkilatın Türkiye ve Kıbrıs'taki beyin kadrosunun dağıtılmasının ardından adaya silah nakli de uzun süre askıya alınır. Türkiye'de yaşanan 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrasında duruma el koyan askeri güçlerin ne olduğunu anlamaya çalıştığı bir süreçte duraklamaya geçen ve sarsıntı geçiren, kadroları siyasi mücadelelere malzeme yapılan ve beyin kadrosu dağıtılan TMT bir süre Ankara'daki yönetim tarafından "Menderes'in Ordusu" ve hatta "Menderes'in Gestapoları" gibi son derece ağır ithamlarla da karşılaşır. Böylece TMT faaliyetleri durma noktasına gelir, Kıbrıs'ta görevli kurmay kadrosu geri çağrılarak pasif görevlere atanır. Ankara'da da aynı şekilde STK içinde yeni düzenlemelere gidilir ve Kıbrıs adası 21 Aralık 1963 tarihinde Akritas Planı çerçevesinde Rumların bütün ada sathında Türklere yönelik katliam girişimlerine başlayacağı günlere hızla yaklaşırken İsmail Tansu'nun da belirttiği üzere TMT başsız, sahipsiz, organizasyondan ve moral-motivasyondan uzak bir haldedir; (İsmail Tansu, kişisel görüşme, 23 Kasım 2002).

"...Buna ihtilal sebep oldu. Başboşluk Ankara'dan başladı. Türkiye'de ihtilal olmuştu. İhtilalden sonra ben (İsmail Tansu) kendim emekliliğimi isteyerek ayrıldım. Öyle gerekti. Çünkü ihtilalcilerden Türkeş beni desteklemiş olmasına rağmen Karabelen Paşa'yı görevden aldılar. Paşa'nın kardeşi Demokrat Parti milletvekili idi. Paşa'yı da onun için görevden aldılar. Daireye bir şey yapamadılar ama benim yerime de göz dikenlerin olduğunun ben farkına varınca, "Ben bu durumda bundan sonra iş yapamam" dedim. Çünkü Türkeş de gidiyordu. Emekliliğimi isteyip ayrıldım..."

Geçici dönemin ardından Alb. Kemal Çoygun'un adaya gelmesi sonrasında ise olaylar patlak verecektir. Bu dönemde özellikle Bayraktarlık, Büyükelçilik ve KTKA arasındaki ilişkiler iyiden iyiye bozulmaya başlamıştır ve sürecin kaçınılmaz sonucu olarak toplum liderleri kendilerini Bayraktarlık, Büyükelçilik, Ankara ve KTKA arasında birilerine yakın bulurken doğaldır ki diğerlerine mesafeli bir tavır almaya başlarlar. Bu durum devamında yeni sürtüşmeler, ihtilaflar ve çatışmalar da getirir. TMT kısmen de olsa deşifre olmuş, faaliyetleri dönemin şartlarına bağlı olarak gizlilik içerisinde yapılmaya devam etse de mevcudiyeti herkes tarafından resmen görülmüş ve anlaşılmıştır. 21 Aralık 1963 sonrasında Kıbrıs Türk toplumu her bakımdan darmadağın vaziyettedir ve fiili olarak çökmüş olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ardından toplum ayakta ve hayatta kalma mücadelesi vermektedir. Bu çerçevede toplumun en disiplinli ve organize organizasyonu olarak TMT öne çıkmaktadır ve bu şartların doğal gereği olarak TMT toplumsal hayatın içine daha önce olmadığı kadar fazla girecektir. Bütün yetki ve sorumlulukların tek elde toplanması ve TMT karargahının neredeyse her konuda tek söz sahibi olması ise zamanla yeni sorunlara neden olacaktır. Bayraktar'ın toplum liderlerini (Türk Cemaat Meclisi Başkanı ve Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini) Ankara'ya göndermek ve İsmet İnönü'den adaya askeri müdahalede bulunmasını talep etmek yönündeki isteği ise tartışmalara neden olacak ve bu teklif Dr. Küçük tarafından reddedilecektir. Bütün bunlar yeni sorunlara da gebecektir. Örneğin TMT tarafından uygulanan bazı emirlerin kendisine en azından haber verme nezaketi bağlamında söylenmemesi, uygulanan bazı sertlik yanlısı davranışlar Dr. Fazıl Küçük ve Büyükelçilik tarafından tepki çekmeye başlar. 1963 sonrasında adada Kıbrıs Cumhuriyeti fiili olarak ortadan kalkarken bir ölçüde gizini deşifre eden ve bazı güçlerini yeraltından yerüstüne çıkaran TMT içinde de, Kıbrıs Türk toplumunda

da farklı sorunlar, ihtilaflar, çatışmalar ve huzursuzluklar iyiden iyiye kendini göstermeye başladı (Gürkan, 2011: 125).

TMT Lefkoşa Sancağı mensuplarından Nevzat Uzunoğlu'nun bu noktada ifade ettiği bir durum ise TMT içerisinde yaşanmaya başlayan bir takım huzursuzluklardır; (Nevzat Uzunoğlu, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2003).

“...Remzi Güven'den önce, hadiseler başlamadan önce Ahmet Göçmez diye bir sancaktarımız vardı. Bu, 1960 ihtilalinden sonra Kıbrıs'a ihtilal kuvvetlerinin gönderdiği subaylardandı. Buradaki ne kadar subay, komutan varsa Türkiyeli ve yerli hepsini değiştirmek istedi. Hepsini karalamaya başladılar. Bizi birbirimize düşürmeye başladılar. Biz biraz böyle soğukkanlı olmasak, birbirimizi iyi tanımasak birbirimize girecektik. İşte Denктаş şudur, Doktor budur. Kemal Şemi budur. Komutanlarımız hakkında, yerli komutanlarımız hakkında aslı esası olmayan şeyler söylediler. Onları küçümsemeye kalktılar. Ee Türkiye'nin siyaseti, politikası bu olamaz dedik. Buysa bilmemiz lazım. O zaman ben 33. Bölük Komutanı'yım. Fikret Kürşat ve Bayraktarlığa bağlı Türkiye'yle muhabereyi temin eden telsizci arkadaş Vefa Besim biz kendi aramızda anlaştık.

Türkiye'ye bağlı bulunduğumuz makama şifreli bir telsiz çekildi 'Buradaki Sancaktar bizi birbirimize düşürme gayreti içerisinde. Huzurumuz kaçtı, ne yapacağımızı bilemiyoruz. Oradan birileri gelsin her şeyi konuşalım ve halledelim. Bu dava heba olmasın, yazıktır.' diye. Türkiye'den tabii buna bir cevap geldi. Bayraktarlık işitti, Sancaktarlık işitti. Bizi sorguya çektiler. Ee dedik efendim durum böyle böyledir. Hakikat budur. Sizler bu durumu önleyemediniz. Bizler bu işin içinde yerlisi olarak bunu önlemeye karar aldık ve bu teşebbüste bulunduk. Türkiye'den de gelen cevap 'Lütfen içinizden birini temsilci olarak yarın Ankara'ya gönderin.' Adres verdiler, telefon numarası verdiler. Arkadaşlar da en kıdemli ve en yaşlı olarak beni tercih ettiler. Gece Limasol Sancaktarıyla Lefkoşa Serdarı Kemal Şemi evime geldiler ve biraz nasihatlerde bulundular. Dedim 'Nasihat falan ihtiyac yoktur ve ben ne oldu, ne bitti hakikatleri söyleyeceğim.'

Ertesi sabah Ankara'ya uçtum. Gece yarısına doğru telefon ettim ki öyle anlaşıştık. Bir mavi Ford statiton vagon geldi kaldığım yere. Ablam orada kalıyordu Maltepe'de. Araba geldi oraya ve bir asker çıktı. İsmimi sordu falan. Anlaştık ve eve girdik. Şaban Bey diye bir Albay komutanlıkta ve bir Bnb. karşıladı beni orada. 'Nevzat Bey komutan göreceksin seni biraz sonra. Lütfen öyle fazla heyecanlanma. Biraz da öyle fazla atar tutar gibi konuşma. Çünkü orada şikâyet edeceğin komutanın arkadaşısıdır. Onu 'Orada, Kıbrıs'ta o görevlendirdi.' dedi. 'Valla efendim biz buraya hatır gönül işi için gelmedik. Bir torpil de aramıyoruz. Ne ise hadise olduğu gibi anlatacağız.' dedim.

Nihayet Bnb. geldi, beni aldı 'Komutan bekliyor seni.' dedi. Kapıyı çaldı, girdik içeriye, loş bir ışık ve bir yazıhane. Komutan oturur, başı dosyaların arasına sokulu. Başını kaldırıp yüzüme bakmadı. Ağır bir hava (var). Ben ayakta beklerim orada. Bnb. çıktı. 3-5 dakika sonra (Komutan) 'Eee Nevzat Uzunoğlu' dedi. 'Evet efendim, benim.' dedim. 'Sen kendini ne zannediyorsun?' dedi. 'Efendim ben kendimi bir şey zannetmiyorum. Ben TMT mensubu, falan falan görevleri deruhte eden bir TMT'ciyim.' dedim. Çıkardı tabancasını ve masanın üzerine koydu. 'Doğru söyleyeceğine dair silahın üzerine yemin edebilir misin?' dedi. 'Hiç lüzum yok efendim. Çünkü biz TMT'ye alınırken bayrağın, silahın ve Kur'an'ın üzerine yemin ettik. Fakat ne isterseniz edeyim.' dedim. 'Yok, yok lüzum yok o halde.' dedi. Aldı tabancasını koydu. Konuşmaya başladık. Bana sert sert sorular soruyor. Ben konuştukça yumuşadı, yumuşadı, yumuşadı. Peki evladım demeye başladı. Peki, canım demeye başladı. 'Sen derhal yarın git Lefkoşa'ya, arkadaşlarının yanına.' dedi. 'Komutanım büyük bir hadise olmaz, olamaz. Bunu zaten bilen 3-4 kişi. Son saate kadar Sancaktarlık öğrendi. Bunu bilen biri yok. TMT'ye uygun bir şekilde, gizlilik içinde yaptık.' dedim.

'Ne olur, ne olmaz sen git oraya yetiştir (ulaştır) arkadaşlarını ve birkaç gün sonra ben oraya geleceğim.' dedi. Geldik Lefkoşa'ya. Serdar karşıladı bizi. Ona anlattım durumu falan. Birkaç gün

sonra Şaban Bey Kıbrıs'a gelecek. Haberini aldık. Gecesi bir evde toplanacağız. Serdarımız Kemal Şemi'nin kardeşi vardı rahmetlik Şahap Şemi şehit oldu, kayboldu. Rumlar kaybetti onu. Onun evinde birçok bölük komutanları, sancak ileri gelenleri bir 10-15 kişi kadar orada toplandık. Şaban Bey, Alb. Şaban Bey gelecek ve orada konuşacak. Oraya geldi ve (biz) şikâyetlerimizi anlattık. Olanları anlattık. 'Peki, haklısınız. Bu Sancaktar için ne yapmamı istersiniz?' dedi. 'Efendim, bir şey yapmanızı istemiyoruz. Yalnız başımızdan alın. Kıbrıs'ta başka bir sancağa verecekseniz verin. Türkiye'ye geri gönderecekseniz gönderin. Biz de o arkadaşın askeri geleceğiyle oynamak istemiyoruz. Yalnız başımızdan alın çünkü bu hadise girdi araya. Anlaşamayız artık.' dedik. Öyle oldu ve Baf'a verdiler kendisini. Bize başka bir Sancaktar geldi. Bu dediğim hadiseler patlak vermeden önceydi..."

1958 yılında gizli ve sahte mesleklerle TMT saflarında görev yapmak üzere Kıbrıs'a askeri personel gönderilmiştir. Halk eğitimi öğretmeni olarak adaya gelen ve TMT saflarında görev yapanlardan birisi de Yakup Şen olacaktır;⁸

"...Türkiye'nin çeşitli yörelerinden 10 yedeksubay olarak Genelkurmay tarafından eğitilerek Kıbrıs'a gitmişti. Bunların bir kısmı 6 ay içinde geri döndü. Zaten Türkiye'de bize gitmeden önce 'Teşkilatı kurduktan kısa bir süre sonra geri döneceksiniz.' demişlerdi. 10 kişinin dördü 6 ay içerisinde geri döndü. Bir kısmı cumhuriyet ilan edildikten sonra muvazzaf subaylarla birlikte döndü. Adada bir tek ben kaldım... Bunlar Genelkurmay'ın planlaması, görüşü ve raporu doğrultusunda tahakkuk etmiştir. Çünkü oradaki teşkilat halen çalışıyordu ama cumhuriyet kurulduktan sonra ilk çekirdek kadro dediğimiz kişiler geri çekilince ihtilal döneminde bir duraklama oldu. O dönemde ne dışarıdan ikmal yapıldı ne de doğru dürüst bir eğitim sistemi oldu. Bu arkadaşları, Türkiye'deki cuntanın görüşleri doğrultusunda geri çektiler. Anlaşmalara göre 650 Türk askerinin adaya gitmesi dolayısıyla yedeksubay arkadaşlara da pek ihtiyaç kalmadı. Hatta 1960 İhtilali'nin öncülerinden ve aslen Kıbrıslı olan Alparslan Türkeş bir ara İsmail Tansu ile temas kuruyor. Genelkurmay'da olan İsmail Tansu çok akıllı ve zeki bir subaydı. Duraklama döneminde onları da dışlamaya çalıştılar. Emekliye sevk ettiler çoğunu. İsmail Tansu da emekliye sevk edilenlerden birisi ama emekli olmadan evvel Alparslan Türkeş ile irtibat kuruyor. TMT'nin asıl amacını anlatıyor. Alparslan Türkeş de 'Ne lazımsa yapılacak.' diyor. Bundan sonra da adaya ne istersek gelmeye başladı. İlk planda silah ve cephane geldi. Çünkü bütün ada Rumların kontrolündeydi..."

Anayasada yazılı olan hakların uygulanmaması nedeniyle hoşnutsuzluklar oldu. Bunun yanında tabii Türkiye'deki ihtilal kargaşası ve faaliyetleri arasında adada duraklamalar oldu. Yani teşkilat içerisinde de bir duraklama söz konusu oldu... Dırvana diye bir büyükelçi tayin etmişler. Bildiğim kadarıyla Kıbrıs kökenli emekli bir subaymış. O Rumlarla iyi geçinme cihetini uygulamaya, savunmaya çalıştı. Adadaki Türkler, teşkilata alınmış vatanını seven, milliyetçi Türkler bu duraklamadan huzursuzluk duymaya başladılar. Ben bu durumda 1963 Ağustos'una kadar orada bulunmak zorunda kaldım. Çünkü liderin biri gidiyor, biri geliyor, değişiyor. Ben de teşkilatın kilit noktalarından birine ait görev ifa ediyordum. Gelen bana 'Sen lazımsın.' diye çeşitli görevler yüklüyordu. Son hazırlıkları ben de yaptım. Çünkü Rumlar benim de ne yaptığımı irdelemeye başlamışlardı ve çeşitli mazeretlerle evime gelmişlerdir. 'Öğretmene yaz tatilinde neden duruyor burada? Okul kapanıyor ve ben kalıyorum orada. İki sene deniyor, bu 4-4.5 senedir burada. Bu adam ne yapıyor?' (diyorlardı.) Ben de artık yalnız durumda kaldığım için huzursuzlanmaya başladım. Görev sürem bittiğini düşünmeye başladım. Elçilikte çalışan bir kurmay albay 'Bir 6 ay daha

⁸ Yakup Şen 1930 Çankırı/Eldivan doğumludur ve Hasanoğlu Köy Enstitüsü mezunudur. Askerlik görevini Eğirdir Dağ ve Komando Okul Komutanlığı'nda yapmıştır. Halk eğitimi, uzmanı kisvesi altında kendisine Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan teklifi kabul ederek 3 Şubat 1959 tarihinde adaya gelmiştir. Erdem Karaca, "Yakup Şen ile TMT Görevi Üzerine Mülakat", Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi ve Bu Mücadelede TMT'nin Yeri II. Uluslararası Sempozyumu, Kıbrıs TMT Mücahitler Derneği, 31 Ekim-5 Kasım 2011, s. 377-386.

beraber çalışalım. Biraz daha idare et. Tüm adanın silah ve cephane durumunu tespit et. Belgelere bağla ve elçiliğe getir.’ demişti. Bunlar TMT’nin silahlarıydı çünkü ben teşkilatın kayıt sorumlusuydum...”

Bu dönem TMT içinde farklı sebeplerle sinirlerin iyice gerildiği ve klasik askeri disiplinin unutulmaya başlandığı bir dönemdir ve kargaşa disipline hakim gelmek üzeredir; (Basri Akter, 2011)

“O zaman Ahmet Göçmez Sancaktar’dı. Türkiye’den Özel Harp Dairesi’nden gelmişti. TMT’de Türkiyeli-Kıbrıslı kavgası vardı, özellikle Lefkoşa’da. İsyan ettikleri dönemde ben o isyana katılacak rütbede değildim. O isyana belirli bir rütbenin üstünde olanlar katıldı. Bize de emir verdiler bu adamla (Lefkoşa Sancaktarı Ahmet Göçmez) kim konuşursa ölecek. Gizli ismi Yılmaz Pars’tı. Yeraltı döneminde benim tanıdığım tek Türkiyeli subaydı. 1960’da silah eğitimi için Türkiye’ye gittiğimizde bu eğitimi bize yaptıran adamdı. Kendi aramızda (ona) ‘Gandhi’ derdik. Bu emri aldıktan sonra ben içime sindiremedim. Evine gittim. Üzüldüğümü söyledim. Bunu insani bir olay olarak gördüm. Burada öldürülen insanların bir kısmı, buradaki kişilerin verdiği emir, bir kısmı da Türkiye’den gelen emirlerledir, Burhan Nalbantoğlu’nun öldürülme emri mesela, Genelkurmay’dan geldi. İsmail Tansu duydu, aracı olup Cevdet Sunay’la kendisini görüştü ve o zaman Burhan öyle kellesini kurtardı.”

Bu dönemin ardından gelişen olaylar da 21 Aralık 1963 sürecinde TMT kadrolarının pek de rahat olmadığını, Türkiye’de yaşanan ihtilal döneminin sıkıntılarının ve değişik sorunların TMT’yi ciddi şekilde etkilediğini göstermektedir; (Nevzat Uzunoğlu, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2003)

“...Bunun dışında Türkiye’yle teşkilatımız arasında hiçbir olay olmadı. Her şey tıkırında gitti. Hadiseler başladığında Sancaktarımız Remzi Güven isimli bir albaydı. Torpilli gelenlerden birisiydi. Kemal Paşa diye bir hısımlı varmış, torpili varmış. Onun torpiliyle geldi. Kendisi söylerdi tabii, ondan öğrendik (bunları). Hadiseler patlak verdi. İkameti Şemsi Kazım Apartmanındaydı. Hiç dışarıya çıkmadı. Ne yapacağımıza dair hiçbir şey söylemedi. Biz oraya buraya mevzilendik. Hisar’a mevzilendik. Birçok apartmana mevzilendik. Bilgimizle, kendi bilgimizle, tabii bir askeri bilgimiz yok esasında bizim. Biz Sancaktar bekledik. Gelsin başımıza göstersiz, tarif etsin diye. O zaman Lefke Sancaktarı olan rahmetli Osman Nalbant vardı Lefkoşa’da tesadüfen o gün ve eğitimde benim komutanımdı. Gayet iyi tanıyor ve sevişiyorduk. Geldi ‘Nevzat ne yapıyorsunuz?’ dedi. ‘İşte efendim durum böyle böyle. Baş başa kaldık bildiğimizle kendi halimize.’ dedim. O benimle beraber bütün mevzileri gezdi. Bütün arkadaşları gördü. Mevzi genişliği nasıl yapılır, ne yükseklikte olur? Nasıl nişan alınır, düşmanın sızmasını önlemek için boş yer nasıl bırakılmaz? Nasıl gözetlenir? Onlardan, o arkadaştan, o komutandan öğrendik bunları o akşam. Bunun dışında çok iyi komutanlarımız oldu. Alay komutanları çok yardımcıydı bize. 1963 hadiselerinden önce Hüsamettin Sevengül isimli bir Alay Komutanı vardı. Bizim Bayraktarlıkla çok iyi münasebetleri vardı. (Alay Komutanlığına) Turgut Sunalp’ten sonra Remzi Tırpan geldi. Bu 4. ya da 5. (Alay Komutanı). Mücahidin bütün palaska ihtiyacı, tozluk ihtiyacı, miğfer ihtiyacı askerin fazlasından verdi bunları bize ve biz kullanıyorduk.

O gittikten sonra yerine Süreyya Kıvılcım diye bir Albay geldi, Alay Komutanı (olarak) ve bizim TMT ileri gelenleriyle arası iyi değil, tabiri caizse sidik yarışması içinde. İki de Türkiye’nin askeri albay. Biri sivil kısmı TMT’yi yönetirken biri de Türk Alay Komutanlığını yöneten iki kıymetli albay. Anlaşamadılar ve bir önceki albayın mücahide vermiş olduğu bütün malzemeleri geri istedi. Boru-bando takımı kurmuştuk biz. Onun bazı trampetlerini, palaskalarımızı, kasaturalarımızı şudur budur hepsini topladık ve geri verdik. Mücahidi sevmeyen bir adam, öyle görünür. Bir gün şey yapılıyor. Milli bir gündü (ve) Atatürk Anıtı önünde merasim yapılıyor. Oraya toplandık. Askeri geçit falan yapıldı. Biz bölük komutanları olarak aynı safta duruyoruz.

Ben de Kovan Beyi olarak bölük komutanlarının başında duruyorum. 77. Bölük Komutanı olan lise müdürü Erol Özçelik diye bir arkadaş oradaki merasimi, takdim sırasını, ne yapılacağını takdim etmek üzere mikrofonu eline aldı ki Sancaktar tarafından görevlendirildi bu asker. Şimdi ‘Komutanım’ falan diyerek takdime başladı. Sırasıyla Türkiye Büyükelçiliği, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Cemaat Meclisi Başkanı, Alay Komutanı falan sırasıyla çelenk koyacaklar ve şeref defterini imzalayacaklar. O zaman da Rauf Denктаş Cemaat Meclisi Başkanı ve Kıbrıs’ta değil, Türkiye’de. Onu temsilen Şemsi Kazım Bey var muavini. O temsil ediyor Cemaat Meclisi’ni. Tabii vekili de onun kadar yetkilidir merasimde. Cumhurbaşkanı Yardımcısı (şeref defterini) imzaladı. Büyükelçi imzaladı. Ondan sonra Cemaat Meclisi Başkanı’nın gitmesi lazım oraya. Şemsi Kazım yürüdü. Bu yandan sırası olmadığı halde Alay Komutanı (da) yürüdü ve omuz omuza, itişe itişe Şemsi Kazım’ı bir kenara itti ve aldı kalemi (şeref defterini) imzalasın. O arkadaş (Erol Özçelik) da bana şikâyet etmişti ‘N’apacayık abi? O Alay Komutanı hakaret etti bağa. ‘Eşşoğlu eşek.’ dedi. ‘Herkes burada ne yapacağını bilir. Senin kâğıt okuyup ukalalık yapmana gerek yok.’ dedi. Epeyi hakaret etti bana.’ dedi geldi bağa (bana) da. Ben bunu da duydum tabii (ve) sinirlendim, asabileştim. Hiç yapmamam gereken bir şey yaptım tabii asker kökenli olmamamızın da verdiği asabiyetle. Gittim ve Alay Komutanı defteri imzalarlarken elimi defterin üzerine koydum (ve) ‘Komutanım bu sıra sizin değil. Cemaat meclisi Başkanı’nındır ve siz az önce bir mücahit komutanına hakaret ettiniz. Köpoğlu köpek dediniz. Eşşoğlu eşek dediniz. Hakaret ettiniz.’ dedim. ‘sen kim oluyorsun be it?’ dedi bana ve itti beni bu yana. Ben çekildim kenara tabii. Bazı arkadaşlar, Fikret Kürşat falan geldiler yardıma. Bileğini falan tuttular. Elçilik müsteşarları karıştı, Bnb.lar falan karıştı.

Ayrıldık, tabii benim niyetim dövüşmek falan değil. O asabiyetle doğru olmayan şeylerin yapıldığını söyledim orada. Bunları anlatmaktan maksadım da bazı Alay Komutanlarıyla pek iyi olmadığımızı söyledim biraz evvel. Hadise bitti orada ve dağıldık. Bayraktar çağırdı beni. ‘Nevzat ben seni seviyorum, sayıyorum. Böyle böyle bir hadise olmuş.’ dedi. Anlattım bütün geçmişiyle kendisine. ‘Peki, Nevzat git oğlum.’ dedi. ‘İyi yaptın, kötü yaptın.’ demedi bana. Ne ‘Aferin’ dedi bana ne de tenkit etti. Ayrıldık oradan. Öğleden sonra da elçilikte tebrik kabulü var. Bir milli gündü. Aynı günün öğleden sonrası biz mutat veçhile oraya gideriz. Kapıda Sayın Büyükelçi dururdu. Yanında Alay Komutanı dururdu. Biz en büyüklerimiz başta olmak üzere sırayla tebrik ederdik ve geçerdik çikolatamızı falan alırdık. Biz Bölük Komutanları, ben falan önceden (bu kabul töreni öncesi) toplandık.

Dedik ki ‘Biz oraya gideceyik. Elçiye saygımız sonsuz ve elini sıkacağız fakat bize hakaret eden Alay Komutanının elini sıkmayacağız.’ Olur mu olur. Bütün Bölük Komutanları sözleştik. Girdik içeriye. Önde Kovan Beyi olarak benim. Tabii bizden önce daha büyükler vardı ve onlar girdi. Gerekeni yaptılar. Büyükelçinin elini sıktım. Alay Komutanı elini uzattı, sıkmadım ve maslahatgüzara geçtim. Maslahatgüzara vardı, iyiyiydi aramız. Tuttu elimi zorla toka ettirecek. Çektim elimi. Benden sonra gelen 12-13 komutan da hiçbiri elini sıkmadan geçti (Alay Komutanı’nın), doğru teğet geçtik. Doğru mu, eğrimi onun münakaşasını yapacak değilim şimdi. O zamanın verdiği düşünmeden yapılan hareketler (di bunlar). Daha da gençtik malum. Ondan sonra bizi yine Bayraktarlık çağırdı. Böyle böyle yapmışsınız falan filan. Dedik ‘Yaptık efendim. Biz hakaret kaldırmayız. O görevi alan arkadaş (Erol Özçelik) Sancaktar’dan ne emir almışsa onu yaptı. Hata varsaydı iki komutan bir araya gelir tartışılırdı. O çocuğun suçu yok orda.’ Neyse bu iş de kapandı.

Öte yandan TMT Bayraktarı’nın elinde toplanmış olan bütün güç ve yetki seçilmiş siyasiler tarafından da kullanılmak istenmektedir ve bu konuda Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Küçük de ön plandadır. Bir ara formül olarak Kıbrıs Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nda görev yapan üç Kıbrıslı Türk üye, Türk Cemaat Meclisi icra heyeti üyeleriyle bazı kamu görevliklerinin de iştirakıyla yasama gücünü elinde bulunduracak olan Genel Komite oluşturulur. Şüphesiz ki yürütme gücü TMT’de ve

Bayraktar'da olacaktır. Aynı konuyla ilgili olarak Nejat Konuk da "...Bir tarafta TMT ve Denктаş'ın yerine görev yapan Dr. Şemsi Kazım, diğer taraftan Dr. Küçük, Alay Komutanı Süreyya Kıvılcım ve TC Büyükelçisi yetki ve sorumluluk çatışması içine giriyorlar. Kenan Çoygun yetkileri elinde topladı ya ona karşı bir hareket başlıyor... Olaylar oluyor. Mücahitler ayaklanıyor ve Türkiye'ye karşı mücahitler sert bir muhtıra hazırlıyorlar. 1965 yılının sonuna doğru oluyor bunlar. Arkadaşlar beni de çağırıyorlar ve böyle bir muhtıra hazırladıklarını söylüyorlar. Baktım olacak şey değildi. Büyükelçiliği çok ağır bir şekilde hedef alan bir muhtıraydı. Ben bunun böyle olamayacağını söyledim ve o muhtırayı daha diplomatik bir dille tekrar kaleme aldım. Maslahatgüzar olan Adnan Buluş'a verdik. Büyükelçi daha gelmemiştii..." (Tümerkan, 2012) açıklamasında bulunur.

Yetki karmaşasının yaşandığı dönemde yaşanan ufak bir mesele ise Akın gazetesini çıkartan gazeteci Kemal Akıncı'nın hapse atılmasıdır. 1963 yılında BBC'den alıntı bir haber yayımlayan Akın gazetesinde bu haber Rum ve Türk taraflarının anlaştığı ve her iki taraf arasında İngiliz askerlerinin gireceği şeklindedir; (Gürkan, 2011: 279)

"...Bu haberde ne var diyeceksiniz ama bu haber üzerine tutuklandım. Gerekçe de Türk köylüsü haberi okuyacak, yollara düşerek Lefkoşa'ya gelecek ve Rumların eline düşecek. Tam yılbaşı gecesi beni hücreye attılar. 24 saat hücrede kaldım, soğuk, buz gibi. Hastalandım. Ailem, karım nerede olduğumu bilmiyor. Sonra 'Hata oldu.' dediler ve çıkardılar. Teşkilat da kardeşim Mustafa Tangül aracılığıyla özür diledi tutuklama için..."

Sonuç

27 Mayıs 1960 tarihinde Türkiye'de meydana gelen askeri darbe bilinenin aksine Kıbrıs adası ve burada EOKA terörüne karşı namus mücadelesine girmiş Kıbrıs Türklerini de derinden ve son derece olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Yönetimi ele geçiren askeri yapının adada faaliyette bulunan TMT konusunda neredeyse hiç bilgisinin olmaması, adayla ilgili olarak görevlendirilen "ihtilalin kuvvetli albayı" Alparslan Türkeş'in de ilk dönemde bütün iyi niyetine ve yardım çabalarına rağmen Genelkurmay Başkanlığı STK'de neler yaşandığını kavrayamaması sonucunda TMT'ye yönelik bütün faaliyetler bıçakla kesilir gibi kesilecek ve gerek adada ve gerekse Türkiye'de yürütülen askeri eğitimler sonlandırılacak, adada toprağa gömülü askeri malzeme ilgisizlik ve moral bozukluğu nedeniyle bakımsızlıktan paslanmaya başlayacak ve TMT 1958-1960 döneminde yaşadığı coşku ve heyecanı kaybedecektir. TMT'nin Kıbrıs karargahında görevli üst düzey askeri personelin geri çekilmesi, hemen hepsinin emekliye ayrılması veya pasifleştirilmesi, Türkiye'deki askeri yönetimin Kıbrıs'a büyükelçi olarak gönderdiği eski bir asker olan Emin Dırvana'nın adada yaşananları yeterince kavrayamaması ve kendince farklı bir realizm peşinde koşması Kıbrıslı Türkleri hırpalayan etkenler arasındadır ve mücadeleye de büyük zarar vermiştir. Adada olup bitenler konusunda istihbarat kadar istihbarata karşı koyma mücadelesi de en üst düzeyde devam ettiğinden bundan istifade edenler de maalesef Rumlar olacak ve yaşanan bu kaos ve bilinmezlik sürecini değerlendirerek Kıbrıs tarihine Kanı Noel olarak geçecek 21 Aralık 1963 tarihli topyekûn saldırıyı başlatacaklardır. Bu dönemde Kıbrıslı Türklerin belki de tek şansı 3 Ekim 1962 tarihine kadar vekâletlerle ve öylesine idare edilen TMT'nin Bayraktarlık görevine Alb. Kenan Çoygun'un getirilmesidir. İyi bir istihbaratçı ve askeri taktik düşüncesi çok iyi bir subay olan Çoygun 21 Aralık 1963'e kadar geçecek dönemde boşluğu kapatabilmek için üst düzey çaba sarf eder ve Akritas Planı denilen Kıbrıs Türklerini topyekûn ortadan kaldırma planlarının uygulanmasını engeller.

KAYNAKÇA

- Akkurt, A. (1998). Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri ve Yorgacis'in Casusları. Akdeniz Haber Ajansı Yayınları: İstanbul.
- Aksoy, Y. (2003). Nikos Sampson'un Anıları. 13 Şubat 2003, Star.
- Basri Akter, A. (2011, 22 Mayıs). Bayraktarın Hikayesi. Yenidüzen.
- Başaran, Ş., (Belirtilmemiş tarih). Büyükelçi Drvana Tokatladı. <http://www.basaranpress.com/popup/haber-yazdir.asp?haber=4507>
- Atamert Karabelen, N.Ö. (2006). Minicik Bir Hayatı Yaşarken (Geçmişten Günümüze Kalan Gerçek Anılar) Avcıol Basın Yayın: İstanbul, 2006.
- Bayraktaroğlu, T. (1961. 6 Ekim). Türk'ün Şaşmayan Vicdanı. Nacak,
- Besim, F. (2011, 19 Aralık). 21 Aralık 1963'de Neler Oldu?. Yenidüzen.
- Bir Çılgın Türk'ün Vedası. (2005, 5 Ekim). Hürriyet.
- Çelikoğlu, A. (2010). Bir Darbeci Subayın Anıları; 27 Mayıs Öncesi ve Sonrası. Yapı Kredi Yay: İstanbul.
- Demirer, M. A. (2006). Nihat Erim'in Gözlüğü ve Kalem ile Demokrat Parti ve Bir Soru; Johnson Mektubu Siparişi miydi? Kemalist-Demokrat Türkiye Yayınları:Ankara, Şubat 2006.
- Denktaş, R. R. (1994). Kıbrıs Meselesinde Vizyon. Raif Denktaş Eğitim Vakfı Yayınları: Lefkoşa.
- Denktaş, R. R. (1998). Rauf Denktaş'ın Hatıraları, Cilt 7, Boğaziçi Yayınları: İstanbul.
- Dr. İhsan Ali Artık Serbest. 1961, 28 Ağustos. Cumhuriyet.
- Elmasoğlu, F. (2014). Erenköy ve Hayat. Işık Kitabevi: Lefkoşa.
- Erim, N. (1975). Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs. Ajan-Türk Matbaacılık: Ankara.
- Karaca, Erdem (2011) "Yakup Şen ile TMT Görevi Üzerine Mülakat", Kıbrıs Türk Mill Mücadelesi ve Bu Mücadelede TMT'nin Yeri II. Uluslararası Sempozyumu, Kıbrıs TMT Mücahitler Derneği, s. 377-386.
- Gürkan, N. (2010). Hayata İzler; Söyleşiler, Işık Kitabevi Yayıncılık: Lefkoşa.
- Mengüç, A. (2005). Anılarda Erenköy. Bir-Mat Matbaacılık: İstanbul.
- Oğuz, İ. H. (2007). Ağla Yüreğim. Gita Yayınevi: İstanbul.
- Örek, O. (1986, 30 Kasım). 27 Mayıs Darbesi ve Kıbrıs. Kıbrıs Postası.
- Plümer, F. (2001).Anılar. Cyrep Yayınları: Lefkoşa.
- Samioğlu, A. (1996, 12 Şubat). TMT Tarihinde Bir Yolculuk. Ortam.
- Tümerkan, M. (2012, 29 Nisan). Acı Dolu Yıllar. Haber Kıbrıs.
- Tümerkan, M. (2012, 7 Mayıs). TMT Eğer Birilerini Vurmuşsa Bunları Üstlenmeliydi. <http://haberkibris.com/tmt-eger-birilerini-vurmussa-bunlari-ustlenmeliydi-2012-05-07.html>
- Tümerkan, M. (2013, 1 Ocak). İşte Denktaş-Küçük Kavgasının Nedeni. <http://haberkibris.com/denktaş-kucuk-kavgasinin-nedeni...-2013-01-01.html>

Yamak, K. (2006). Gölgede Kalan İzler ve Gölgeleşen Bizler. Doğan Kitap: İstanbul.

Yaşın, Ö. (1997). Nevzat ve Ben. Cilt III, Yeşilada Yayınları: İstanbul.